Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 194 (17317) | 1986 оной августын 23, суббото | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани августын 21-дэ боложо, ороной элшэ хүсые намар-үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэлэй ябаса тухай асуудалые хаража үзэбэ. Намар—үбэлэй үедэ тэдэнине найдамтай һайнаар хүдэлгэхын тула элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха, элшэ хүсэнэй шэнэ агрегадуудые барижа ашаглалгада оруулха, проектээр хараалагдаһан хүсөөрнь гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха, электростанцинуудта, предприятинуудта, түлишын нөөсэнүүдые арьбадхаха хүдэлмэриингөө эршэ дэлисые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ СССР-эй Элшэ хүсэнэй министерствэдэ, СССР-эй Атомай элшэ хүсэнэй министерствэдэ, бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудта дурадхагдаа. Хаа хаанагүй түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмалгада, гэр байрын-коммунальна ажахые үбэлдэ бэлдэлгэдэ, хүн зониие түлишөөр хангалгада онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Үбэлэй эрхэ байдалда хүдэлхэ талаар бэлэдхэлэй ямараар хэгдэжэ байлгын хойноһоо нарин нягта хиналта тогтоохыень, тэрэниие һайнаар эмхидхэхын түлөө бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй хубиин харюусалга дээшэлүүлхыень нютагай партийна болон совет зургаануудта дурадхагдаба.

Москва болон Ленинград хотонуудай хүн зониие үрэ жэмэсэй-овощой продукцяар, хартаабхаар хангалгые һайжаруулха, продукци һайнаар хадагалалгада, шанарыень дээшэлүүлгэдэ эдэ городуудай үрэ жэмэсэй-овощой комплекснүүдай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна аша туһые дээшэлүүлхэ талаар бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээнүүдые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет һайшаагаа. Эдеэ хоолой эгээл таарамжатай һайн хэм хэмжээнүүдые хараада абажа, эдэ бүгэдөөр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангахын тула саашанхи жэлнүүдтэ Москва болон Ленинград хотонуудые хартаабхаар, үрэ жэмэс овощоор хангалгые ехэдхэхээр хараалагдана. Эльгээгдэһэн продукциин шанарай түлөө хүдөөгэй ажалшадта табигдадаг эрилтэ дээшэлүүлэгдэнэ. Үрэ жэмэсэй-овощой продукци болон хартаабха хадагалхын, болбосоруулхын, худалдахын тула материально-техническэ бааза байгуулха, теплицэнүүдые, илгалга-тушаажа абалгын пунктнүүдые, бэлэдхэлэй-худалдалгын комплекснүүдые бариха хэмжээнүүд хараалагдаа.

Колхоз, совхозуудтай, бэлэдхэлэй эмхинүүдтэй Мосгорагропромой болон Ленгорагропромой предприятинуудай сэхэ холбоо барисаае үргэдхэлгэдэ, договороор хараалагдаһан уялгануудые дүүргэхын түлөө тэдэнэй хоорондохи харюусалгые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаба.

Хотонуудай дэлгүүрнүүд дээрэ колхоз, совхозуудай овощ, үрэ жэмэс болон хартаабха худалдалгые эрид дээшэлүүлхэ гэшэ таарамжатай байна гэжэ тоологдоо. Үрэ жэмэсэй-овощой продукцяар, хартаабхаар хүн зониие хангаха хэрэгтэ Центрсоюзай үүргэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ заагдаа. Продукциие һайнаар хадагалха, шанарыень дээшэлүүлхэ талаар гүрэнэй ба кооперативна үрэ жэмэсэй-овощой комплекснүүдай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна аша туһа дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Уран зурагай искусствые саашань хүгжөөхэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ тэрэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол баталагдан абтаба. Уран зурагай искусствын ажал ябуулагшад арад зонтой холбоогоо али болохоор бэхижүүлхэ, совет хүнүүдые гоё һайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэдэ, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай гэжэ тэрээн дотор тэмдэглэгдэнэ. Манай хото городуудай, һуурин тосхонуудай түхэл шарайе һайжаруулгада, тэдэниие үргэлжэ дээрэнь хүгжөөлгэдэ уран зурааашадай архитекторнүүдэй анхаралые элсүүлэн хандуулха шухала. Промышленна продукциин, илангаяа арадай хэрэглэмжын эд бараанай шанарые дээшэлүүлгэдэ уран зураашадые, дизайнернүүдые үргэнөөр хабаадуулха шухала. Уран зурагай искусствын материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, зохёохы хүдэлмэрилэгшэдые саашань урмашуулха, орон дотор уран зурагай эрдэм мэдэсэ хүгжөөхэ хэмжээнүүд тогтоол дотор хараалагдаа.

Нүхэр Н. И. Рыжковой Суданай Республикын Премьер-Министр, оборонын министр С. Аль Махдитай хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд һайшаагдаба. Уласхоорондын олон асуудалнуудаар, нэн түрүүн буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, эб найрамдалые бэхижүүлхэ асуудалнуудаар Советскэ Союзай болон Суданай хараа болоод тудалдажа байһаниинь, адли тэгшэ эрхын, бэе бэеэ хүндэлэлгын, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүйн байлгын гол ёһонуудта үндэһэлэн, хоорондохи харилсаа холбоогоо үргэдхэн гүнзэгырүүлхые хүсэжэ байһаниинь сэдьхэлээ ханангаар тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дотоодын болон гадаадын политикын бусад зарим асуудалнуудые мүн лэ зүбшэн хэлсэжэ, тэдээн тушаа зохихо шиидхэбэринүүдые баталан абаба.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА—86

ИВАЛГЫН ҮРГЭН ТАЛАДА...

ФОТОРЕПОРТАЖ

Туршалга-үйлэдбэриин Ивалгын ажахыда таряа хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа оробо. Бүхыдөө хамтын подрядта оруулагдаһан нэгэдэхи отделениин тракторно-таряан ажалай бригада дүн хамтадаа 3008 гектар газарта ургажа һууһан ороохото ургамалнуудаа богони болзор соо, эрхим шанартайгаар хуряахын, түсэб болон уялгануудаа сүм бэелүүлхын түлөө тэмсэлээ эхилбэ.

Дүн хамтадаа 25 комбайн, 16 трактор болон бусад техникэ энэ хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ юм. Мүнөө жэлдэ таряалан дээрэ һогосборишье һолоомон үлэхэгүй. Тэрэнэй зарим хубииень гансата жэжэ болгон хэршээд, юу хээ нэмэжэ бүйлүүлаад, һү һаалиин фермэдэ болон малай байдаг бусад газарнуудта абаашагдаха. Гадна, һолоомоной нүгөө хубинь тюк болгогдон багсалагдахаар хараалагдана. Үлөөшэнь ондоо ажахынуудта худалдагдаха юм.

— Дүн хамтадаа 150-яад хүн таряа хуряалгада хабаатай бүхы хүдэлмэридэ хабаадалсаха болоно. Тэдэнэрэй дунда КПСС-эй 23, ВЛКСМ-эй 20 гэшүүд бии. Партийно-комсомолой 2, партийна 1 саг зуурын бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй,— гэжэ туршалга-үйлэдбэриин Ивалгын ажахын парткомой секретарь Геннадий Георгиевич Бобоев хөөрэнэ. — 4 полит-эмхидхэгшэ, 4 политинформатор таряалан дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда ойлгуулламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха юм. Совет телевиденеэр Михаил Сергеевич Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ, атомна тэһэлэлгэнүүдые болюулха шиидхэбэриео 1987 оной январиин 1 болотор һунааха тухай Совет правительствын соносхоһон ушар мүнөө манай ажахын ажалшадай, таряа хуряажа, сүлөөгүй ябаһан зонойнмай онсо анхарал татаба. Манай ерээдүйн амгалан тайбан байхынь тулада парти, правительствын ябажа байһан хэмжээнүүдтэ, анхарал оролдолгодо хэрүү болгон, эрхимээр, үдэр ерэхэ бүри улам һайнаар ажаллаха эрмэлзэлтэй байһан тухайгаа зомнай мэдүүлнэ. Жэшээлхэдэ, түсэбөөр хараалагдаһан 44 мянган центнер ороохондоо нэмэри болгон, үшөө 6 мянган центнер ороохо сохихо уялга манай механизаторнууд абанхай. Мүнөө үедэ 700-гаад гектар ороохото ургамалнууд сабшагдажа унагаагдаад, 130 гектарай ешмээн сохигдоод байна. Тиигэжэ 2 мянгаад центнер шэнэ ургасын ороохон амбаарта оруулагдаба. Нэгэ гектарһаа 15 шахуу центнер ороохон абтаһан болоно.

— Социалис мүрысөөн хэр эмхидхэгдэнхэйб?—гэжэ парткомой секретарьһаа асуунабди.

— Хуряалга эхилхынгээ урда тээ механизаторнуудаа суглуулжа суглаа хэхэдээ, социалис уялганууд, социалис мүрысөөнэй, түлбэриин гурим тухай, ажалай ягаад эмхидхэгдэхэ байһан тухай хөөрэлдөө һэмди. Комбайнуудай экипажнуудай дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнэ. Дүнгүүдынь үдэр бүри согсологдожо байха. Табан хоног бүхэнэй дүнгөөр шалгарһан экипэжда дамжуулгын улаан вымпел, мүнгэн шан барюулагдаха. Гадна бүхы тракторно таряан ажалай бригадын үдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэбэлнь, 150 түхэригэй шан барюулагдахаар хараалагданхай. Вай. Мүнөө Сап гэжэ газарта ошожо, механизаторнуудтаймнай уулзаха бэшэ гүбди?..

...Набтархан гүбээгэй ташаланда ногоон үнгэтэй вагон харагдаба. Тэрэнэй һүүдэртэ арбаад зон сугларанхай, юун тухайб даа ехэл анхаралтайгаар хөөрэлдэжэ һууба. Тэдэнэртэй мэндэшэлэн, танилсабабди.

Иннокентий Михайлович Макин. КПСС-эй гэшүүн. 18 жэлэй туршада энэ ажахыда механизаторар ажаллана. Урдань түрэһэн нютагтаа, Хурамхаанай районой Аргадын совхоздо жолоошоноор, механизатораар хүдэлөө. «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар, ВДНХ-гай бронзо медаляар, «Социалис мүрысөөнэй илагшын» олон тэмдэгүүдээр шагнагданхай, «Буряадай АССР-эй габьяата механизаторай» хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Мүнөө жэлэй таряа хуряалгын эхинһээ хойшо 1100 гаран центнер ороо-һо сохижо, комбайн дээрээ түрүүшынгээ улаан одохониие зуруулха эрхэтэй болонхой. Саашадаа үшөөшье олон улаан одохонуудые яларуулха эрмэлзэлтэй ажаллана, залуу нүхэдтөө габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Ермил Феоктистович Лаптев мүнөө 20-дохи таряа хуряалгаа эхилээ. Тэрэнэй хажууда комбайнер Владимир Михайлович Головин, туһалагшад Анатолий Геннадиевич Елизов, 38-дахи СПТУ-гай курсант Алексей Михайлович Головин, жолоошод Сергей Александрович Рыков, Юрий Федорович Имеев гэгшэд ажаллана. Тогоошон Мария Ивановна Мураьева тэднэрые мүнөө эдеэлүүлхэеэ бэлдэнэ.

— Ажалнай хүсэндөө орожо байна. Саашадаа бүхы техникээ зохид соонь хубаарилан табижа ажалда оруулхадаа, бороо хурын ороогүй һаань, хуряалгаяа яһалал саг сооньдүүргэхэ хараатайбди,— гэжэ бригадые даагша Баир Васильевич Бохиев хэлээд, «Москвич» машинадаа яаралтайгаар һууха, ороохоной тоог руу яараба.

Захаараа унагаагдаад байһан обёосой, шэнисын таряалангуудай хажуугаар ногоон вагонһоо холодожо ябахадаа, Ивалгын үргэн талада ургаһан баян ургаса заабол таатай болзор соо хуряагдажа, хараалагдаһан болзор соогоо гектарай 18—20 центнер ороохон сохигдохол байха гэжэ бидэнэр батаар этигэжэ ябаа һэмди. Тэсэшэгүй халуун наранай элшын үдын агаарта улам шангаар шаражал байха хаһа тогтожо, холын уула, хаданууд һэмжэ, ираг үнаар соо миралзан, комбайнуудай, машинануудай хүршэгэнөөн дуулдажа, үдын үедэ халта таһалдаһан ажал үргэлжэлбэ гээд дохёо дуулгана хэбэртэй...

Ц. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Бригадые даагша Баир Васильевич Бохиев. 2. Түрүү комбайнер Иннокентий Михайлович Макин.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ТАСС

ШЭНЭ ҺОНИН

СССР-эй МИД-тэ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй түбтэ августын 21-дэ пресс-конференци боложо, совет болон гадаадын журналистнууд Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул усалай ушар шалтагаанууд, тэрэнэй хойшолонгууд тухай тобшо мэдээсэл абаһан байна. Аюул усалай ушар шалтагаанууд болон тэрэнэй хойшолонгууд тухай дэлгэрэнгы мэдээсэл Атомай элшэ хүсэнэй талаар уласхоорондын агентствэдэ дуулгагдаа, августын 25-да МАГАТЭ-гэй гэшүүн-оронуудай техническэ экспертнүүдэй зүблөөн дээрэ элидхэгдэхэ юм гэжэ СССР-эй атомай элшэ хүсые хэрэглэхэ талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ А. М. Петросьянц пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдээсэбэ.

Апрелиин 26-да Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул усалай ушар шалтагааниинь юунһээ эхитэйб? Энэ асуудалда харюусахадаа, А. М. Петросьянц иигэжэ хэлэбэ:

— АЭС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй ашаглалгын ёһо гуримуудые бүдүүлигээр хазагайруулһанһаа уламжалан, энэ аюул усал болоһон байна гэжэ правительственна комиссиин элидхэл тушаа КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой шиидхэбэри дотор тэмдэглэгдээ һэн. Энэ шиидхэбэри хэблэлдэ толилогдоһон байгаа. 4-дэхи блок 1983 оной декабрь һарада ашаглалгада оруулагдажа, бусадгал адли хангалтатай һайнаар хүдэлдэг һэн. Жэшээнь, 1985 ондо станци 29 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилөө һэн. Магад, станциин һааталгүй хүдэлмэри һанаа амар, хайша хэрэг байха арга олгоһоншье байжа магадгүй. Энэнь харюусалгагүй, хайша хэрэг байлгын, журамгүй байлгын ушар шалтагаан үүдхэжэ, эсэсэй эсэстэ иимэ ехэ аюул хойшолонгуудта хүргөө бшуу.

Хоёр жэл соо хүдэлһэнэйнь һүүлээр түсэбөөр хараалагдаһан заһабарилга хэхэ зорилготойгоор 4-дэхи блогые зогсоохынь урда тээхэнэ АЭС-эй дирекци турбогенераторнуудай нэгые туршажа үзэхые хараалһан байгаа. Туршалгануудай программын шанар хангалтагүй муу байжа, аюулгүй байдал хангалгын хэмжээнүүд хараалагдаагүй гэжэ шалгалтын үедэ тодорхойлогдоо. Апрелиин 25-най 14 часта реакторые зогсоожо, хүргэлгын түхеэрэлгэ болюулагдаад, туршалга хэгшэд хүдэлмэреэ бэелүүлжэ эхилхые хүсэбэ, гэбэшье Киевэнергын диспетчерэй эрилтээр блогые зогсоолго хойшолуулагдажа, апрелиин 26-най 1 час 23 минута болотор гэхэ гү, али аюул усалай болотор аварийна хүргэлгын түхеэрэлгын зогсоогдоошье һаань, хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байгаа. Энэ аюул усалай гэмтэд хатуу шангаар хэһээгдээ.

И. В. Курчатовай нэрэмжэтэ Атомна элшэ хүсэнэй институдай директорэй нэгэдэхи орлогшо академик В. А. Легасов аюул усалай ушар шалтагаанuudые шэнжэлһэн ехэ бүлэг экспертнүүдэй орёо нарин хүдэлмэри тухай журналистнуудта хөөрэбэ. Аюул усалай хойшолонгуудай хүнүүдэй элүүртэ, оршон тойронхи байгаалида ямараар нүлөөлжэ байһан тухай олон тоото асуудалнуудые журналистнууд, эрдэмтэдтэ табиба. СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин вице-президент Л. А. Ильин, СССР-эй Госкомгидромедэй түрүүлэгшэ Ю. А. Израэль эдэ асуудалнуудта харюусаа.

Аюул усалай хойшолонгууд бүхы дэлхэйн арадуудта һануулга болоно. Эдэ бүгэдэ М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэһэн Мэдүүлгэдэ сэхэ хабаатай байна.

(ТАСС).

НАРАТА ДЭЛХЭЙ АМГАЛАН БАЙГ ЛЭ!

ЗҮБ АЛХАМ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэлэһэн Мэдүүлгые ханамжатайгаар шагнаба, газетэ дээрэ ухаалан уншабабди.

Манай Эхэ орон энхэ амгалан байдал алтан дэлхэй дээрэ байгуулхын түлөө элдэб муухай эритэ зэбсэг хэтэрмэ ехээр түхеэрэлгые, ядерна туршалгануудые болюулха тухай хэды олон бодото хэмжээнүүдые тэсэмгэй сэсээр ябуулна гээшэб? Бидэнэй партиингаа гадаадын политикые омогорхон һайшаадагнай дамжаггүй. Мүнөө хэгдэһэн Мэдүүлгые үргэн араднай үнэн зүрхэнһөө һайшаан угтаба.

Бүхы дэлхэйн ажалша арад зон, эрдэмтэд, арадай жаргалта һуудал байдал тухай оролдон тэмсэгшэд манай шугамые зүбшөөн дэмжэнэ гэжэ мэдэнэбди. «Бүхы дэлхэйн пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн уряа үшөө шангаар хэлэхэ саг ерээл!

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро болон Советскэ Союзай правительство ядерна тэһэлэлгые 1937 оной январиин 1 болотор хэхэгүй гэһэн нэгэ талын мораториие һунааха шиидхэбэри абаһаниинь тон зүб. Манай ороной үнэн сэхэ политикые, бата найдамтай хүсые энэ гэршэлнэ.

США-гай Президент Рейган түрүүтэй дайгаар жүрөөдэһэн бүлэг этэгээдүүд юундэ найдажа, шуһан харгы гарганаб, дайнда тухиран галзуурна гээшэб? Мунхаг үзэлтэй, мухар нюдаргатан тэдэнэй ааша ятараа хэтэрнэб? Бага яһатан, жаахан гүрэнүүдые бөһажа, зоболон гасалан ушаруулнаб, яахадаа үнэн хэнээ болгоноб. Тэдэ бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ арадай дайсан боложо илгарһан Америкын дай үүсхэгшэд ямар философи баримталдаг, ямар зорилго урдаа табидаг юм?

Хооһон хуурмаг һаналта, зэрлиг муухай аашата, хуурмаг зорилгото тэдэнэр эритэ зэбсэг далайһан галзуу ороолон шэнгеэр харагдана.

Би Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эхинһээнь һүүл хүрэтэр баруун, зүүн фронтнуудта хабаадажа, дайнай хүндые, муухай хойшолонгуудые хоёр нюдөөрөө харahан, бэеэрээ дабалсаһан хүм.

Бата хүсэтэй, нэгэ һаналтай зол жаргалта һуудалтай арад зонтой, олон хани нүхэдтэй Эхэ ороноймнай үнэнтэ зүб үүсхэл хүсэндөө орожо, эб найрамдалай, амгалан һуудалай һүлдэ болон мандаг лэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэгдэхэ байна.

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой.

...ШААН ДЭМЖЭНЭ

...нэрэмжэтэ локо-...погой коллектив ...төөгүүр ажалайн... урда тээ митинг...

...Эхэ ороной ажал-... правительствэм-...элэй дээрэ да-... үгы хэхын, атом-... тэһэлэлгэнүүдые ...хын түлөө ходо-...божо, эрмэлзэжэ ...Мүнөөшье КПСС-... Генеральна секре-... Горбачевой теле-...һэн Мэдүүлгэ би-...он дэлхэйн бүхы ...энэй анхарал тата-... парткомой секре-... Гранат үгэ хэлэхэ-...лэбэ.

...хүдэлмэришэд үгэ ... Совет ороной ажал-...лективүүдэй парти, ...рынгаа табиһан ...үдые хэрэг дээрэнь шиидхэлсэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита хододоо оруулжа байдаг гэжэ тэмдэглээ. Мүнөө телевиденеэр хэлэһэн Мэдүүлгые шагнажа, хэблэлдэ уншажа, танилсаад байхадаа, бидэнэртэ шуһата муухай дайн байлдаан, ядерна тэһэлэлгэнүүд хэрэггүй, амгалан тайбан ажабайдал маанадта хэрэгтэй гээд мэдүүлээ.

— Би Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан хадаа гасалан, зоболон асардаг дайе өөрынгөө хоёр нюдөөр хараа, үзөө гээшэб. Тиимэһээ нүхэр Горбачевой телевиденеэр хэлэһэн үгэнүүдые үнэн зүрхэнһөө һайшаажа, дэмжэжэ байһанаа мэдүүлнэб,—гээд дайнай, ажалай ветеран, слесарь Г. И. Вылков үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Мүн депогой машинист-инструкторнууд, инженернүүд, технигүүд, алба хаагшад совет гүрэнэй гаргаһан һайн һайхан үүсхэл дэмжэбэ. Машинист-инструкторнууд В. А. Мостовой, Ю. Л. Касьянов, залуу машинист Игорь Поплевин болон бусад митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалай жасада өөһэдынгөө хубитые оруулха дуратай байһанаа мэдүүлээ. Жэшээнь, тэдэнэр Агууехэ Октябриин мүндэлһөөр 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан мүрысөөндэ оролсоходоо, 100 поезд түсэбһөө гадуур ябуулха тухай үүсхэл гаргаба. Эндэһээ ороһон салин хүлһэеэ эб найрамдалай жасада оруулха юм.

Дурсагдагша машинистнууд мүнөө тус тустаа 25 поезд түсэбһөө гадуур ябуулаад байнхай. Митингэдэ хабаадагшад эдэ дурадхалнуудыень һайшаан дэмжэжэ, депогой бүхы коллективүүдэй дунда шэнэ үүсхэлыень дэлгэрүүлхэ гэһэн резолюци баталан абаба.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ПТУ-нуудай БАГШАНАРАЙ ЗҮБЛӨӨН

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудай багшанарай заншалта зүблөөн Ажалай Улаан Тугай орденто буряад драмын академическэ театрай ордон соо үсэгэлдэр болобо. Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлениин начальник **П. П. Ефимов** тус зүблөөе нээһэн байна.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр хүдэлмэришэдые бэлдэн һургаха талаар, тэдэнэй бэлэдхэлэй шанарые саашадань һайжаруулгаар техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудай гол зорилгонууд тухай КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **К. К. Шомоев** элидхэл хэбэ.

Удаань юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиин реформые бэелүүлхэ талаар 1985—1986 онуудай һуралсалай жэлдэ дунда һуралсалай ПТУ-нуудта хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые һайжаруулха тухай Буряадай АССР-эй Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлениин начальник **П. П. Ефимов** элидхэл хээ.

35-дахи ПТУ-гай (Хэжэнгэ) директор **Д. Р. Рыбдылов**, Улаан-Үдын 24-дэхи ПТУ-гай үйлэдбэриин һуралсалай мастер **Т. Ф. Чупрова**, 37-дохи ПТУ-гай багша **А. Д. Дондоков**, агропромой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой секретарь **М. Ж. Шагдаров**, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой түрүүлэгшэ **В. В. Смолин**, Улаан-Үдын 2-дохи ПТУ-гай мастер **В. П. Николаев**, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь **С. Б. Цагадаев**, 29-дэхи ПТУ-гай багша **М. Д. Кочетов**, ЛВРЗ-гэй начальнигай орлогшо **В. Е. Тугутов**, 6-дахи ПТУ-гай директорэй орлогшо **Л. И. Давыдова**, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь **Р. П. Сафонов**, Хяагтын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Б. Д. Бадмацыренов**, Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр **П. Ф. Бардаханов** гэгшэд элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

КПСС-эй обкомой эрдэмэй болон һуралсалай зургаануудай таһагые даагша **Л. Я. Похосоев** зүблөөндэ байлсаа.

...ИТИЧЕСКЭ ...ДЭЭСЭЛ

...тиин XXVII съезд манай ороной түүхын шэнэ ...һэн шиидхэбэринүүдые абаа. Мүнөө үедэ ..., хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта, хаа хаа-...съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) ...хэбэринүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үнгэрнэ. Эдэ ...нүүдэй гүн удхые тайлбарилан ойлгуулха ...политинформаторнууд эдэбхитэйгээр хабаадана. ...аман үгын политическэ агитаци хүн зонтой ...илсаха, хөөрэлдэхэ арга олгодог, мүн тодор-...й жэшээнүүд, баримтанууд дээрэ үндэһэлэн, ...ые, партийна болон гүрэнэй органуудай ...ые хүн бүхэндэ ойлгуулха арга боломжо

...аторнуудай хүдэлмэриин шухала удхатай бай-...алай үдэр бүхэн гэршэлнэ. Нарин сэмбын ...организациин политическэ мэдээсэл ямараар ...дг байһаниие жэшээ болгон абаад хараябди. ...партийна комитет ажалшадые коммунис ёһоор ...элдэб түхэл шэнжэнүүдые, мүн политическэ ...ическа һуралсалые, лекционно хүдэлмэриие, ...тическэ агитациие таатай зохидоор холбожо, ...рэр ябуулдаг юм. Политическэ мэдээсэлдэ ...хандуулагдана. Юундэб гэхэдэ, коллектив до-...болон политическэ оршон байдал коллективэй ...эр зэргээр юумэ мэдэдэгһээ бага бэшээр ... юм. Тиимэһээ тус предприятида комумнист-...шууд, дүй дүршэлтэй, нэрэ хүндэтэй хүтэлбэ-...инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд полит-... юм. Политинформацинууд графигай ёһоор

...заводой, «БАМтоннельстройн» барилгын под-..., Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай, ..., Сэлэнгын районуудай колхоз, совхозуудай ...орнууд эдэбхитэй ойлгууламжын хүдэлмэри

...соо партиин XXVII съездын материалнуудые, ...й июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүү-... хүдэлмэридэ бүхыдөө 10 мянгаад политин-... хабаадалсажа байнхай. Республикымнай пар-...щинуудта мэргэжэл шадабари ехэтэй, ёһотой ...мэлшэд, политинформаторнууд олон юм. ...ой директор В. Ж. Сыренов, Сэлэнгын цел-...й комбинадай цехэй начальник Г. А. Купцов, ...ройн» ахалагша маркшейдер И. В. Пряхин, ...н эрхим политинформаторнуудые эндэ нэрлэ-

...сэ дээшэлүүлгын, үйлэдбэридэ алмалта, арь-... тэмсэл шангадхалгын, ажалай журам сахил-...ай эдэбхи үүсхэл болон харюусалга дээшэ-...лис мүрысөөнэй эмхидхэл һайжаруулгын, пар-... политикын, гадаадын ажал ябуулгын гол ...далнуудаар тэдэнэр политинформацинуудые

...тын дунда политическэ мэдээсэл дэлгэрүүлгэдэ ...л хаа хаанагүй хандуулагдана гэхын аргагүй. ...торнууд заримдаа юрэнхы-политическэ асуу-...ллективүүдэй ажахы эрхилэлгын асуудалнуудтай ...хооһон хөөрэлдөөн болгоод үнгэргэжэрхи-...ретическэ талаар һула бэлэдхэлтэй хүнүүдые ...тор болгохо ушарнууд дайралдана. Хүтэлбэ-...ерно-техническэ олон хүдэлмэрилэгшэд энэ шу-...то хабаадахагүй. Иимэ байдал Главбурятстройн, ...рэглэмжэнүүдые хангалгын предприятинуудай, Улаан-Үдын отделениин, Хурамхаанай, Баунтын, ...онуудай парторганизацинуудта үзэгдэнэ. Эко-...он эрдэм-техникын дэбжэлтын асуудалнуудаар ...да мэдээсэл дэлгэрүүлгын хүдэлмэри Ивалгын, ...айонуудта һулаар ябуулагдана.

...политинформаци тематическа тодорхой шэглэл-...агдадаг байна. Политинформаторнуудай семи-...ал үнгэргэдэдэг болонхой. Политинформаци-...ажалшадай оруулһан дурадхалнууд, зүбшэлнүүд ...тагдаагүй.

...дунда политическэ мэдээсэл дэлгэрүүлгые ...ажаруулга хадаа зохёохы удхатай хүдэлмэри ... XXVII съезд дээрэ, КПСС-эй ЦК-гай июниин ...нум дээрэ онсо тэмдэглэгдээ һэн. Партийна ...уа энэ шэглэлээр партиин хараалһан зорилго-...ерхэй хэрэгүүдээрээ, зохёохы ёһоор бэелүүлхэ

...ргеевич Горбачевой совет телевиденеэр хэһэн ...гэ талаһаа ядерна тэһэлэлгэнүүдые хэхэгүй гэ-...ринингээ болзорые һунааһан политинформатор-...анхарал доро байха ёһотой.

... үзэл суртлай эдэбхитэн — политинформатор ...ажэ юумые юрэ хөөрэжэ гү али дамжуужа, һай-...ншаа мэдүүлээд лэ дүүргэхэ эрхэгүй юм. Шэнэд-...гын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, энэ гай-...ргые али болохоор түргэдхэхэдэ нүлөөлхэ гэшэ ...оторай зорилго мүн.

... мэдээсэлые ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын ...та зорюулха шухала. Тиин энээн тухай юрэ хоо-...арин тодорхой жэшээнүүдые абажа, үйлэдбэрине ...билгалгын шухала удхатай байһаниие харуулха. ...ватор техническэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые нэбтэ-...рүүлхэ, оньһожоруулга ба уралан нарижуулга ... ажалшадай эдэбхи үүсхэлыень дэмжэхэ, хамтын ...н бусаар, хайша хэрэгээр хандаха ябадалтай эрид ...на.

...ын шанар дээшэлүүлхын түлөө үргэн олониитын ...улламжын хүдэлмэри эршэдхэхэ шухала. Ажал ... бүхэнэй хандасаһаа, хүн бүхэнэй һэшхэлһээ бү-...эхи үндэһэтэй гэжэ политинформациин үедэ тэм-...рэтэй. Шанаргүй хүдэлмэритэй эбсэшэгүй байдал ...лектив бүхэндэ байгуулхада партийна үгын хүсөөр ...аман үгын агитаци болон мэдээсэлые социалис ...ужэөөлгэдэ улам үргэнөөр хэрэглэхэ, политинфор-... тэдысэ хандахаяа болихо ёһотойбди.

...шэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ... мэдээсэл дамжуулгада заабол хабаадаха ёһотой ...ээ партийна комитедүүд дээшэлүүлхэ уялгатай. ...атериалнуудые дэлгэрүүлхэ зуураа хүтэлбэрилжэ ...дприяти, колхоз, совхоз, министерство, албан зур-...бэриин нэгэдэл болон организациин ороной со-...номическа хүгжэлтые хурдадхалгада оруулха ...энэр үргэнөөр, бүхы талаһаань харуулха ёһотой. ...съездын табиһан эрилтэнүүдэй ёһоор партийна ...нууд ажалшадай дунда политическэ мэдээсэл та-...ые залан шууд шэглүүлхэ ба хинаха, тайлбарин-... бүлэгүүдэй хүдэлмэриие һэргээхэ, политинфор-...й саг үргэлжын һуралсал эмхидхэхэ уялгатай юм. ...нүүдэй үедэ ажалшадай оруулһан дурадхалнуудые ...хэ болон бэелүүлхэ хэрэгтэ ёһотой анхарал хан-...рэгтэй. Полит-мэдээсэл хадаа үзэл суртлай хүдэл-...а үрые хараа байса дээшэлүүлхэ аргатай хүсэ ехэ-...эл мүн.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ШЭНЭ САГАЙ ШЭНЖЭТЭЙГЭЭР

Хуушанайнгаа гуримаар хүдэлжэ, ажаһуужа холо ошогдохоёо болёо, бүхы юумэндэ шэнэ ёһоор хандаха, ажалаа шэнэдхэн хубилгаха, һанал бодолдоо, хүсэл эрмэлзэлдээ эрид хубилалта хэхэ саг ерээ гэжэ совет хүнүүд һайн ойлгожо абаа. Энэнь гол шухала. Гэбэшье энээгээр һанаагаа амаржа болохогүй. Түйлагдаһан юумэн бидэнэй сэдьхэлые яашье ханаанагүй. Хэхэ юумэмнай айхабтар ехэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев тэрэмэндэ Приморско болон Хабаровска хизаарнуудай ажалшадтай уулзахадаа, онсолон тэмдэглэһэн байна.

Үнэхөөрөө хараад үзэхэдэ, орон дотор ажахы бүхэндэ, юрэдөө хаа хаанагүй хубилалта биил даа. Теэд энэмнай үшөөл бага, урагшаа дабшалтынгаа ябасые бүри хурдадхаха ёһотойбди гэжэ баһал һайн ойлгогдоно.

Тиимэһээ үйлэдбэриингөө бүхы түйлалтануудые, үрэ дүнгүүдээ мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэй сасуулан хараха, үшөө юу хээ һаа, яажа хүдэлөө һаа, шэнэ сагай шэнжэтэй үрэ дүнгүүд түйлагдахаб гэжэ бүхы юумэеэ һайса шэнжэлэн, шүүмжэлхы ёһоор хараха ушартай болоно.

Байгша оной эхээр манай колхозой ажалшад, малшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, Кабанскын районой Хандалын совхозойхидтой хамта республика дотороо шэнэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаһан гэшэ. Түбхын түрүүн ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулалсахын тула таряан болон мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ, худалдалгые дээшэлүүлхэ зорилго табигдаа һэн. Тэрэ гэһээр хахад жэлһээ үлүүтэй саг үнгэрбэ. Урдаа табиһан зорилгонуудные хэр амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнаб гэжэ түрүүшын зарим тэды дүнгүүдые сохсолжо боломоор.

Таряан ажалые абаад үзэе. Үнгэрһэн хабарай тарилгын урда тээ бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэгдэжэ, ороо һо таряан, тэжээлэй ургамалнууд, хартаабха, овощ гэхэ мэтэ яһала хаһа сартаа, һайншье шанартайгаар таригдаһан, муу бэшэ ургасын үндэһэ һуури табигдаһан юм. Илангаяа хабартаа, зунай эхээр газар уһалха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдажа, сабшалангай ногоон һайнаар гараһан байгаа. Тиигэжэ урда урдынхиһаа эртэ үбһэндөө орохо, богони болзорто горитой үбһэ абаха аргатай болособди. Жэшээлхэдэ, урда жэлнүүдтэ августын тэн багаар үбһэ хуряалга хадлаашьегүй байдаг һаа, мүнөө жэлдэ энэ һарын 15-ай мэдээгээр 25 мянган центнер үбһэн сомогдоод, түсэб 95 процентдэ хүргэгдөөд байна. Калиновкын отделениин үбһэшэдэй звено (даагшань П. И. Кушнарев), Галтайн отделениин комсомол-залуушуулай үбһэшэдэй звено (даагшань С. Б. Бадмаев), муу бэшээр хүдэлжэ, нёдондонойхидоо орходоо 2 дахин шахуу ехэ үбһэ бэлэдхээд, хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлһээр. Ахалагша хонишод Б. Ц. Цыбикмитов, Д. Б. Дашиев, П. Д. Цыбенов гэгшэдэй бригаданууд хонин һүрэгтөө хүсэд хүрэхэ үбһэ абаа. Эндэ онсо юу тэмдэглэлтэйб гэхэдэ, байгша ондо үбһэ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн шанартайгаар абтаба. Хэрбээ нёдондо бүхы бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй оройдоол 30 процентнь нэгэдэхи классай шанартай байгаа һаа, мүнөө бүхы үбһэмнай нэгэдэхи, хоёрдохи классай гэжэ сэгнэгдээ.

Бии байһан арга боломжоео хаража үзөөд, энэ жэлдэ хамтадань 30 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ гэхэ гү, али түсэбһөө 5 мянга шахуу центнер ехэ тэжээл нөөсэлхэ гэжэ шиидээбди.

Мүн энээнтэй хамта манайда һенеата болохсор байдал тохёолдонхой. Ушарынь гэхэдэ, үнгэрһэн июль һарын, августа соошье эндэмнай хура бороо оройдоо ороогүй. Таряанай, тэжээлэй (силосто дараха) ургамалнуудай ургасые нилээд хатааба. Мүнөө зарим таряалангай шэниисэ, хара тарлан үшөө нэбтар, хоолос багатай байгаад шарлажа, хатажа эхилээ. Кукурузын, наран сэсэгэй ургаса муушаг. Тиимэһээ сенаж, силос дараха хүдэлмэри нилээд хойшо татагдаба.

Иимэ эрхэ байдалда түбхын түрүүн сабшалан дээрэ ургаһан юумые һогооборишье үлөөнгүй сабшажа абаха болонобди.

Гэхэтэй хамта энэ жэлдэ горитой таряалан дээрэ эршэмтэй технологи болон газар элдүүрилхэ, хүрьһэндэ үтэгжүүлгэ оруулха түрүү онол аргануудай үргэнөөр хэрэглэгдэһэнэй ашаар гандуу уларилтай эрхэ байдалдашье тэндэһээ муу бэшэ ургаса абтахаар. Таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер таряа хуряаха түсэбөө яажашье һаань дүүргэхэ ёһотойбди. Таряан ажалайхид арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ, хартаабха, овощ хуряаха даабаряа дүүргэхын түлөө бүхы шадалаараа оролдохо байна.

Жэлэй түрүүшын хахадта малшаднай магтаалтай һайнаар хүдэлжэ, мяха, һү, нооһо абаха, гүрэндэ худалдаха һара, квартал, хахад жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга олгоо. Мүн бүхы жэлэйшье даабаринуудые болзорһоонь, урид бэелүүлхэ үндэһэ һуури табигдаа. Жэшээлхэдэ, байгша оной үнгэрһэн 7 һарада 1305 центнер мяхан худалдагдаа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 400 шахуу центнерээр ехэ тушаагдаа. Үбэлэй һарануудта малаа һайнаар шахан таргалуулһанай ашаар колхоз, үхэр бүхэнөө дунда зэргээр 356 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэйгээр тушаагаад, ехэшье, һайншье шанартай мяха Эхэ орондоо үгөө. Мяха үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула намартаа мяханда тушаахаяа 4 мянган хурьгадые, голодоһондо гаргагдаһан эхэ хонидые бэлшээн, шахан таргалуулжа байнабди.

Һаяшаг ажахы хонидой нооһо гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Бүхыдөө 911 центнер «сагаан алтан» тушаагдаа. Олохон хонишод, жэшээнь, Михаил Дазыдов, Сергей Калашников, Евгений Иванов, Баир Эрдынеев гэгшэдэй бригаданууд нооһо абаха түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргээ, тэдэнэй зариманиинь зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга түлжүүлээ.

Дээдэ болон Доодо Калиновкын фермэнүүд һү һааха, гүрэндэ худалдаха даабаряа һара бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээнь, жэлэй эхинһээ хойшо түсэбэй ёһоор 3470 центнер һү худалдаха байһан һаа, фермэнүүд тэрэнээ 3824 центнертэ хүргөө. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхадашье һүн ехэ һаагдана. Хэрбээ үнгэрһэн жэлдэ август соо сүүдхэдэ 938—940 килограмм һү абтадаг байбал, мүнөө тэрэнь 973—980 килограммда хүрэнэ. Түрүү һаалишад К. С. Рымарев, Г. П. Сластина, А. А. Васильева гэгшэд һү һааха хубиингаа социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Энэ жэлээ ажахыгаараа үнеэн бүриһөө 2150 килограмм һү абаха уялгые үлүүлэн дүүргэхэ арга боломжо гүйсэд бии.

Мяханда тушаагдаха малай таргые, шэгнүүрые хүсөөхын, һү һаалиые улам дээшэлүүлхын тула, мүн бүхы малые тобир һайнаар үбэлжөөндэ оруулхын тула тэжээл буйлуулгын цехүүдые энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ хүдэлгэжэ эхилхэ зорилготойбди. Сентябриин эхинһээ һү һаалиин фермэ бүхэндэ шэнгэн тэжээл буйлуулха цех хүдэлгэгдэжэ эхилхэ юм. Мүн Номоог Толгойн тоог шадар хуурай тэжээл буйлуулха, холихо хүсэ ехэтэй шэнэ цех һаяар ашаглалгада оруулагдахань.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдахаһаа гадна, бүхы продукциин шанарые һайжаруулха, гаргаша багатайгаар абаха, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гэшэ мүнөөдэрэй гол шухала зорилго болоно. Энээнһээ ажахын экономико, социально-хүгжэлтэмнай сэхэ дулдыдаха байна бшуу. Нёдондо 820 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулһан һаа, энэ жэлдэ тэрэнээ үшөө дээшэлүүлхэ хүсэлтэйбди.

Һүүлэй дүрбэ-табан жэлдэ һү һаалиин фермэнүүдтэ, хонишодой бригаданууда түрүүн чек хэрэглэжэ тоосохо гурим болон ажахын тоосоо нэбтэрүүлээд, һүүлдэнь тэдэниие хамтын подрядта оруулаабди. Хүнүүд бүхы юумэеэ наринаар тоолодог болохо-доо, али бүхы үлүү гаргашые хороохо гэжэ оролдоно. Тэрэнэйнь ашаар һүнэй, нооһоной, хониной мяханай өөрынь үнэ сэн жэл бүри хямдарна. Жэшээнь, оройдоол 2—3 жэлэй саана колхоздо абтаһан һүнэй центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 35—40 түхэригтэ хүрэдэг һаа, мүнөө 31 түхэригһөө дээшэ гарахаяа болёо. Зундаа тэрэмнай 13—14 түхэригтэ болоно. Һүнэй өөрынь үнэ сэнгые даб дээрэ гүрэндэ худалдалгын сэнтэй адли болгохо зорилго табинабди. Тиигэбэл энэ продукциһаа сэбэр ашаг олзо абтадаг болохо зэргэтэй.

Хонишодой, мал харууһалагшадай ажалай гол болон урмашуулгын түлөөһые түйлагдаһан үрэ дүнгүүдэйнь зэргээр тусхай шкалагаар, саг үргэлжэ нэмэжэ байха аккордно түлөөһэнэй гуримаар үгэдэг болоһоноймнай ашаар тэдэнэй ажалай дүнгүүд баһал хэрээ байса дээшэлжэ эхилээ.

Зарим тэды үрэ дүнгүүдэй түйлагдабашье, урдамнай үшөө ехэ зорилгонууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон байна гэжэ һайн ойлгонобди. Нэн түрүүн ажахынгаа гол һалбари — хонин ажалые эрид хүгжөөхэ ёһотойбди. Мяха, нооһо ехээр абахын тула хонидой үүлтэрые улам һайжаруулха, һүрэг соо эхэ хонидые, илангаяа I ба II классһаа доошо бэшэ шанартай хонидые олошоруулхын тула племенной отаранууды олоор эмхидхэхэ болонобди. Һү һаалиин фермэнүүдэй малай байрануудые шэнэдхэн, оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодхохо хүдэлмэри ябуулжа байнабди.

Хүн зоноймнгоо һуудал байдалые һайжаруулха хэмжээнүүдые үргэнөөр бэелүүлхэ ёһотойбди. Бүри энэ жэлдэ 140 хүүгэдэй байха комбинат, байрын хэдэн гэрнүүдые болон үйлэдбэрииншье баригануудые бодхоохо байнабди. Тэрэшэлэн үйлэдбэрие эрхилэлгэ, хүтэлбэрилгые бүри нарижуулха саг ерээ.

Колхозой ажалшад, малшад, бүхы хүн зон урдань байһан ехэ харюусалгатай зорилгонуудые һайн ойлгожо, бүхы ажал хэрэгүүдтээ шэнэ шэнжэ оруулха, мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр хүдэлхэ байһаниинь лабтай.

Н. ЦЫРЕНДАШИЕВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ, Профсоюзуудай Советдэ болон ВЛКСМ-эй обкомдо

1985—1986 онуудай үбэлэй үедэ һү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ талаар республикын колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай.

КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай Совет болон ВЛКСМ-эй обком 1985—1986 онуудай үбэлэй үедэ һү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ талаар республикын колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, тогтоол абаба.

Эндэ республикын колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй иимэ коллективүүд социалис мүрысөөндэ илажа гараба гэбэл:

Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалиин фермэ (даагшань О. Х. Батуев).

Баунтын районой «Амалатский» совхозой Россошиной һаалиин фермэ (даагшань В. У. Занхеев)

Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиин 1-дэхи фермэ (даагшань М. Ф. Афанасьева).

Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай һаалиин фермэ (даагшань А. Г. Югова).

Яруунын районой «Победа» колхозой Хангирын һаалиин фермэ (даагшань А. Ю. Намсараева).

Загарайн районой Онохойн совхозой һаалиин 2-дохи фермэ (даагшань М. Л. Спиридонова).

Захааминай районой Енгорбойн совхозой һаалиин фермэ (даагшань Б. А. Лыгденов).

Ивалгын районой «Пригородный» совхозой Ошурковай һаалиин фермэ (даагшань А. И. Бурцева).

Кабанскын районой шубуунай «Твороговская» фабрикын Шигаевай һаалиин фермэ (даагшань В. А. Падерин).

Хурамхаанай районой Һахалиин совхозой Шамаанхын һаалиин фермэ (даагшань Г. И. Гаськова)

Хяагтын районой «Пограничный» совхозой Хяагтын Адагай

НАМАРАЙ ҮТЭГЖҮҮЛГЭ НАЙДА

Байгша ондо республикымнай ажахынууд бүхыдөө 132,1 мянган гектарта намарай паар хахалха түсэбтэй юм. Ороо һото ургамалнуудые эршэмтэй технологёор тариха эрилтын табигдаад байһан мүнөө үедэ хахалагдаха намарай паарта 8 мянган шахуу тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдахаар хараалагдана.

Элдэб янзын хүрьһэтэй республикымнай олохон нютагуудта манай станциин хэһэн туршалгын дүнгүүдые согсолон харахада, намарай паар хахалха үедөө гектарай 60—60 килограмм азотно, фосфорно үтэгжүүлгэ оруулхада ороо һото ургамалнуудай ургаса гектарай 4-һөө 10 центнер хүрэтэр дээшэлдэг байһаниинь элирүүлэгдэнхэй. Тиихэдэ намарай паар эртүүр хахалхада газарай хүрьһэндэ азот элбэгээр сугларха аргатай байдаг. Энэмнай юуб гэхэдэ, поли бүхэндэ фосфорно үтэгжүүлгэ аша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэхэ болоно. Намарай паар оройтон хахалхада хүрьһэндэ минеральна бодосууд ехээр сугларнагүй. Ушарынь хадаа, газаа хүйтэрхэдэ ургамалай үлэгдэл хүрьһэн соо үжэжэ үмхирнэгүй ха юм.

Намарай паарта минеральна үтэгжүүлгэ холёод гү, али тэрэл хэбээрнь оруулхада хамаагүй. Эндэ гансашье фосфорно, калийна бэшэ, мүн азотно үтэгжүүлгэ оруулхадаа аммиагай селитрэ уһанда угаагдаха гэжэ айлтагүй. Станциин хэһэн туршалга-шэнжэлгын дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, аммиагай селитрэ намартаа хүрьһэнһөө угаагдангүй хабар болотор һайнаар байдаг юм.

Хлорно бодостой бүхы калийна үтэгжүүлгэ намарай паарта оруулхада һайн. Иимэ үтэгжүүлгэ намартаа хүрьһэн соо һайнаар тараже, хабартаа таригдаһан ургамалда зохидоор шэнгээгдэнэ.

Фосфорно, калийна үтэгжүүлгэнүүдые оруулхадаа агрохимическэ картограммыень хараада абаха шухала. Юуб гэхэдэ, республикымнай газар нютагуудай хүрьһэн фосфороор элбэг гэшэ. Тиимэһээ энэ үтэгжүүлгэеэ азодтой холижо хэрэглэхэдэ зохид байха.

Мүнөө ажахынуудта асарагдаад байһан аммиагай уһан

Тодорхой хэмжээ абаа

Үбһэндөө эртэшэг оробошье, түрүүшээр энэ хүдэлмэреэ үшөөл һулаар ябуулна, звенонүүдтэ машина техникэ дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнэгүй гэжэ Могсохоной совхоз шангахан шүүмжэлэлдэ орохон юм.

Дутуу дундануудһаа зохихо тобшолол саг соонь хэжэ, тэжээл бэлэдхэлгые эршэмтэйгээр ябуулха, ажалай эмхидхэл эрид һайжаруулха тушаа совхозой дирекци, партийна, профсоюзай организаци тодорхой хэмжээнүүдые абаһан байна.

Мүнөө ажахы үбһэ хуряажа абаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Бүхыдэнь 20 мянган центнер үбһэ һүрилхэ даабаритай һаа, тэрэнээ 24 мянган центнертэ хүргөө. Тэрэнэй 3000 гаран центнерынь багсалагдан тюгүүд болгогдоо. Эдэ үдэрнүүдтэ түсэбһөө гадуур үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байһаар.

Ажахын үбһэшэдэй звенонуудай дундаһаа Б-Н. Ж. Дубшановай хүтэлбэрилдэг ЛМО-гой бригадынхид эгээл ехэ үбһэ һүрилөө. Тусхайлбал, эдэнэр 6776 центнер үбһэ абаха ёһотой байһан һаа, һүүлэй мэдээгээр 7 мянга үлүүтэй центнер үбһэ сомоод байна. Тракторно-таряан ажалай бригадын (бригадирынь Б. Цыденжапов) механизаторнуудһаа бүридэһэн звено 4745 центнерэй орондо 5000 үлүүтэй центнер үбһэ һүрилөө. Б. З. Чимитовэй даадаг звено баһал түсэбөө үлүүлһэн байна.

Энэ жэлдэ совхозойхид үбһэ, сенаж болон бусад тэжээлые эрхим шанартайгаар бэлэдхэхэ гэһэн гол зорилго урдаа табяа юм. Сабшалга, хуряалгын хоорондо забһар гаргахагүй, унагаагдаһан үбһэ һэлижэ, урбуулжа байгаад, түргэнөөр хатаажа хуряаха, үбһэ тюгүүд болгон багсалха, тэдэниие хушалта доро сомон ябталха гэхэ мэтэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглээ. Ехэнхи үбһэниинь һайн шанартай-

БАГШАНАРАЙ ХУБИ

Хяагтын районой Баян-Булагай һургуулиин звено совхоз соогоо түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Мүнөө энэ звеногойхид 900 центнер һайн шанартай үбһэ сомоод, тэрэнээ хорёолжо байна. Түсэбһөө гадуур 300 центнер үбһэ хуряажа абаа. Ондоогоор хэлэхэдэ, абаһан социалис уялгаа 150 процент дүүргэбэ.

Оройдоол арбаад хүнһөө бүридэһэн звеногой хид оролдоно. Сомоо дээрэнь звеное хүтэлбэрилэгшэ Д. Ц. Банеева (энэ нүхэрнай сомоной Соведэй депутат), һургуулиин техническэ хүдэлмэрилэгшэ А. Очиров гэгшэд гаранхай. Харин доро-

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЕЭ ЭМХИТЭЙГЭЭР ТҮГЭСХЭЕЛ!

ЭБТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭДӨӨ

Нарин гэжэ газарай сабшалан дээрэ хүдэлжэ байһан луговод механизатор А. Д. Дондоковой звеногойхид эндэхи 80 шахуу гектарай ногоое богони болзорто сабшажа, хамтадань 1200 центнер үбһэ абаха даабаритай аад, тэрэнээ хүдэлмэриин 18 үдэрэй хугасаа соо дүүргэбэ.

Түсэбһөө гадуур үшөө 200 центнер үбһэн һүрилэгдөө,— гэжэ луговод Александр Дугарович сэдьхэлээ хангаар хөөрэнэ. — Мүнөө жэлдэ эндэхи сабшалангууд намда даалгагдаһан юм. Урдань эндэ ажалай ветеран Гуро Очирович Очиров луговодоор хүдэлдэг байгаа.

Наруули дулаахан хабэрай игаабарита үдэрнүүдтэ Гуро Очирович залуу нүхэртөө шадал зэргээрээ туһалаа, заабари зүбшэл үгөө, дүй дүршэлөөрөө хубаалдаа. Ханаабаар ерэһэн һайрамаар газар хоёр удаа ундалуулагдаа.

Газарайнь хүрьһэндэ минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэнүүдые хүсэд хүрэхөөр оруулаа юм.

Эдэ бүгэдын ашаар сабшалангай ногоон хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ургаа. Зарим газартаа эрьежэ унаа.

Зүгөөр хэды хура бороотой байгаашье һаань, эндэхи сабшалангай үбһэ ногоон богони болзор соо шанартайгаар хуряагдаа. Үбһэ хуряалгын үедэ звеногой гэшүүд ажалай ветеран Гуро Очиров, механизатор Найдан Дабаев, үхэршэн Цыремпил Балданов, хонишон Цыден Бадмаев, һургуулиин һурагшад Баясхалан Бадмаев, Согто Базаров гэгшэд эрхимээр ажаллаа.

Мүнөө А. Д. Дондоковой звено Дундада гэжэ газарта звожэ ерээд, үбһэ хуряалгынгаа хүдэлмэри үргэлжэлүүлжэ байна.

— Дундадын баруун бэедэ 60 гаран гектар сабшалангай үбһэ абаха нэмэлтэ даабари үгтөө. Тэрэнэй гектар бүриһөө адагынь 15 центнер ургаса абтаха зэргэтэй. Тиин үшөө 900 гаран центнер үбһэ һүрилхэбди,— гэжэ звеноо хүтэлбэрилэгшэ хөөрэнэ.

Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ А. Д. Дондоковой звено социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, партиин райком болон арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан вымпелдэ, мүнгэн шанда хоёр дахин хүртөө юм.

Тус коллективэй нэрэ хүндэдэ совхозой түб һууринда Ажалай Алдар Солын улаан туг намилзуулагдаба.

Таряа хуряалгын түлэг дундаа эхилээд байһан мүнөө үедэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ түргэдхэжэ, һаяын сагта дүүргэхэ гэшэ шухала болонхой. Тиин Александр Дугарович Дондоковой звеногой гэшүүд-механизаторнууд мүнөө таряа хуряалгада — һолоомо суглуулжа зөөхэ хүдэлмэридэ олоороо хабаадуулагдажа байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.
Хоринн совхоз.

Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой түрүү хүдэлмэришэн Сергей Иванович Куприянов түрэл ажахыдаа 14 жэлэй туршада **механизатораар ажаллажа байна.** Байгша оной тэжээл бэлэдхэлгэдэ **эдэбхитэйгээр хабаадалсажа,** МТЗ түхэлэй тракторта косилка **шагтагалжа, 75 гектарай** ногоо сэбэрээр сабшаһан байна. **Тэрэ газарһаань дунда** зэргээр гектарай 25 **центнер үбһэн хуряагдаа.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. И. Куприянов.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ШЕФҮҮД ТУҺАЛНА

БАМ-ай Буряадай участогай промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай барилгашадай үзүүлһэн шеф ёһоной туһаламжаар Хойто-Байгалай ажалшад ниитынгээ малда тэжээл бэлэдхэлгээ урагшатайгаар ябуулжа байна. Оньһожоруулагдамал 138-дахи колонныն хүдэлмэришэд 500 центнер үбһэ хуряахын орондо 750 центнер тэжээл бэлэдхэжэ, шеф ёһоной туһаламжа үзүүлэгшэдэй дунда онсо шалгарба.

«БАМтоннельстрой» управлениин 1-дэхи автобазын, барилга хабсаралгын 607-дохи поездын, Северобайкальскын түмэр замай отделениин хүдэлмэришэд даажа абаһан даабаринуудаа болзорһоо урид дүүргэжэ, нэрэ солонь районой Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

Промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай дүн хамта 80 гаран звено тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, һүүлэй мэдээгээр 23 мянга гаран центнер һайн шанартай тэжээл бэлэдхээд байна.

«АрмянБАМстрой» поездын, Северобайкальскын экспедицин, «Эстония», «Тыйский» совхозуудай хүдэлмэришэд тэжээл бэлэдхэхэ харюусалга ехэтэй хаһада хайша хэрэгээр хандажа, ехэ гээгдэлдэ оробо. Энэ дутагдалнуудаа дары түргэн усадхаха тушаа КПСС-эй Северобайкальскын горкомдо һаяхан үнгэргэгдэһэн зүблөөн дээрэ онсо заагдаба.

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.
Хойто-Байгалай район.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

САГ ОШОО, ШАМДАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Зулгы дулаан зунаймнай һүүлшын август һара хахадһаа үнгэржэ, газаа үдэшэ үглөөниинь намарайхидал һэрюухэн болошобо. Энэ үедэ хэзээ сабшалангайшье эдеэшэһэн ногоон үзүүрһээ шарлажа захалаа. Тиин республикымнай олохон районуудта үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри шиидхэхы хаһадаа оронхой, һүүлшын гектарнуудай ногоон хуряагдажа, һүүлшын һүрикүүд нюруулагдажа байна.

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин суглуулжа согсолһон тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, байгша оной августын 18-най байдалаар республикымнай районууд бүхыдөө хуряагдаха сабшалангай 69 процентынь сабшажа, 391779 тонно үбһэ һүрилһэн, 219255 тонно сенаж, 542479 тонно силос дараһан, ногооной 42794 тонно гурил, 1485 тонно набша намаа бэлэдхэһэн байна. Үнгэрһэн долоон хоногой туршада 50273 гектарай сабшалангай ногоон унагаагдаа. Энэ хугасаа соо Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай, Зэдын районуудай колхоз, совхозуудта ехэхэн сабшалангай ногоон сабшагдаба. Бүхы дээрэнь абажа харахада, Баунтын, Баргажанай, Кабанскын районуудта диилэнхи гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһан сабшалангайнь 82—90 процентнь сабшагдаа. Тиин гэһээ Сэлэнгын, Хяагтын, Хойто-Байгалай, Ахын, Бэшүүрэй, Зэдын районуудта хахад шахуу сабшалангайнь ногоон сабшагдаагүй байһаар. Тус районуудай ажахынууд тэжээл бэлэдхэлгээ оройтожо эхилһэн мүртөө наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ хүдэлмэреэ түргэдхэөгүй дээрэһээ иимэ гэгдэлдэ ороо гэжэ тобшолтой.

Үнгэрһэн хугасаа соо Баргажанай, Бэшүүрэй, Ивалгын, Кабанскын, Прибайкалиин, Тарбагатайн районууд үбһэ бэлэдхэхээр хараалагдаһан түсэбөө урагшатайгаар дүүргэбэ. Тиихэдэ, Загарайн, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хоринн районуудай ажахынуудта үбһэ бэлэдхэжэ һүрилхэ хүдэлмэри урагшатай.

Урдахи долоон хоногой туршада Зэдын, Яруунын, Баргажанай, Захааминай, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хоринн районуудта үбһэ ехээр һүрилэгдөө гэхэ гү, али 3526—4523 центнер үбһэн сомогдожо абтаа. Тиин гэһээ наратай сэлмэг эдэ үдэрнүүдтэ Ахын, Мухар-Шэбэрэй, Баунтын районуудта ажалайнь бүтээсэ дээшэлээгүй.

Республикымнай найман районой сенаж дараха түсэбөө сүм дүүргээ. Тиихэдэнь Бэшүүрэй, Захааминай, Хурамхаанай районой ажахынуудта иимэ тэжээл бэлэдхэхэ даабаринь 47—53 процентдэ хүргэгдөөд байна.

Силосэй ургамалнуудые хуряажа, шэмэтэй тэжээл ехээр нөөсэлжэ абаха хүдэлмэри мүнөө түлэг дундаа. Һүүлэй мэдээгээр, Прибайкалиин, Кабанскын, Захааминай районуудта силос дараха хүдэлмэри урагшатай. Мүнөө үедэ тэжээл бэлэдхэгшэдэй гол зорилго юун бэ гэхэдэ, силосэй ургамалнуудые хуряаха ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, улам түргэдхэхэ эрилтэ табигдана. Ушарынь хадаа мүнөө август һарада урда жэлнүүдэйхидэл эртын хюруу унежа, силос болохо бүхы ургамалнуудыень хагдеруулхьээ байна ха юм.

Ногооной гурил, набша намаа бэлэдхэхэ түсэб Кабанскын, Түнхэнэй, Хоринн, Тарбагатайн райондо дүүргэгдээ. Витаминтай ногооной гурил ехээр бэлэдхэдэг ажахынууд иимэ тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ ургамалнуудаа хабартаа һүбарюулан тарииһандаа бүхы агрегадуудаа шэмэ шанартай ногоогоор таһалдуулангүй хангана. Тиин гэһээ Загарайн, Мухар-Шэбэрэй райондо ногооной гурил гаргаха хүдэлмэри хангалтагүй гэхэ гү, али түсэбынь 44—62 процентдэ хүргэгдөөд байнхай.

Мүнөө республикымнай ажахынууд условно мал бүхэндэ 6,0 центнер тэжээлэй единицэ бэлэдхээд байна. Энэ хугасаа соо Кабанскын райондо—10,1 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэ тэжээл нөөсэлэгдөө. Тиин гэһээ Баунтын, Зэдын, Яруунын, Захааминай, Хурамхаанай, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Хоринн районуудта республикын дунда зэргын хэмжээнһээ багаар тэжээл бэлэдхэгдээ. Эдэ үдэрнүүдтэ гэхэ гү, али таряа хуряалгын, силос дараха хүдэлмэриин түлэг дундаа ябуулагдажа байһан мүнөө сагта үбһэ хуряалгаяа эршэмтэйгээр ябуулжа дүүргэхын түлөө ажахы бүхэндэ бүхы хүсэниинь элсүүлэгдэхэ ёһотой. Саашадаа унжагайруулха саг һалаа.

РЕСПУБЛИКЫН РАЙОНУУДТА ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭХЭ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ 1986 ОНОЙ АВГУСТЫН 18-най МЭДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Үбһэн	Сенаж	Силос	Ногооной гурил
Баргажанай	110	181	21	70
Баунтын	77	—	—	—
Бэшүүрэй	102	53	44	75
Зэдын	69	103	45	88
Яруунын	71	87	49	99
Загарайн	96	138	23	44
Захааминай	69	47	82	98
Ивалгын	105	128	40	70
Кабанскын	104	112	86	105
Хэжэнгын	92	97	21	88
Хурамхаанай	91	50	26	87
Хяагтын	96	136	20	86
Мухар-Шэбэрэй	89	75	47	62
Ахын	39	—	—	—
Прибайкалиин	104	102	87	72
Хойто-Байгалай	81	—	—	5
Сэлэнгын	75	97	30	76
Тарбагатайн	112	115	73	91
Түнхэнэй	69	76	72	109
Хоринн	36	98	49	118
Республика бүхыдөө	86	97	47	82

...дай АССР-эй Верховно Совэдтэ

...сүүдүүдэй хүдэлмэридэ горитой дутуу дунданууд ушарна. Эрхэтэдhээ ороhон бухы гомдол болон мэдүүлгэнүүдые хаража үзэхэ болзор хододоо сахигдадаггүй, олохон ушарта халирхайгаар шэнжэлэгдэжэ, дахинаа гомдолнууд ородог байна.

Тэдэнэй хүтэлбэридэг сүүдүүдэй хүдэлмэридэ горитой дутуу дунданууд ушаржа байhан тухай Буряадай АССР-эй Верховно Совэдэй комисси Октябрьска болон Яруунын районуудай арадай сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэр О. И. Велягта, В. П. Филипповтэ мэдээсэд, элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые дары усадхаха үргэн ехэ хэмжээнүүдые абахыень дурадхаба.

Архидалга болон алкоголизмда эсэргүү тэмсэл шангадхаха талаар комиссиин 1985 оной сентябриин 23-да абаhан шиидхэбэриие районой арадай депутадуудай Совэдүүдэй ямараар бэелүүлжэ байhан тухай арадай депутадуудай Захааминай районно Совэдэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр С. К. Бухаевай хэhэн мэдээсэлые комисси мүн лэ шагнаа. Архидалга болон алкоголизмые усадхаха талаар район дотор хэгдэжэ байhан хүдэлмэри хараалагдаhан зорилгонуудые гүйсэд бэелүүлнэгүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Юундэб гэхэдэ, энэ хүдэлмэри юрэнхыгөөр ябуулагдажа байнхай. Үргэн олониитэдэ түшэглэжэ, архидалга болон алкоголизмые зайсуулан сараха хүдэлмэрээ улам эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлхэ эрилтэ Верховно Совэдэй комисси арадай депутадуудай районно Совэдүүдэй урда табиба.

...харилсаанhаа эхитэй

...ДАДХАЛГЫН ...АМААР

...бодуудые, досоонь табигдаhан хүтэлбэрилгын системэнүүдтэй түхеэрэлгэнүүдые, хэмжүүрэй тон нарин техникэ бии болгогдохо юм. Тиин СЭВ-эй оронуудта 1990 ондо 16 зүйлэй автомат аргаар хүдэлдэг үйлэдбэриин системэ нэбтэрүүлэгдэхэ ёhотой. Эдэнэр гол түлэб элдэб материалнуудые отолхо, шудхаха болон хэбтэ дарахада хэрэглэгдэхэ байна. Мүн элдэб хэрэгсэлнүүдые холбон суглуулха, дугаартуулан гү, али контактна арга хэрэглэн гагнахада, шэрдэхэдэ ашаглагдаха юм. Автомобильна заводуудта хабсаралгын хүдэлмэриие автоматизацилгада, детальнуудые плазменна аргаар тошхиилдолгодо, электронико болон электротехникын түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэдэ мүн лэ хэрэглэгдэнэ.

Тиин табан жэлэй туршада 24 янзын автомат аргаар хүдэлдэг үйлэдбэриин модульнуудые машина бүтээлгын элдэб технологидо хэрэглэхээр болгохо дээдэри мэргэжэлтэдтэ үгтэнхэй.

— Комплексно автоматизаци болбол хани харилсаата гүрэнүүдэй шэнэ техникэ зохёон бүтээгшэдэй ажал ябуулгын шухала хубинь болоно,— гээд, СЭВ-эй секретариадай машина бүтээлгын таhагые дагаша В. Пинкава тоолоно.— Шэнэ техникэ зохёон бүтээгшэд арба гаран түхэлэй промышленна рободуудые, роботехническэ системэнүүдые бии болгохо юм. Эдэ системэнүүд машина бүтээлгэдэ эгээл хүндэ, нэгэл түхэлэй хүдэлмэри бүтээхэ ушартай. Агрегатно-модульно рободуудай ехэхэн хубинь автомат аргаар хүдэлдэг үйлэдбэринүүдэй системэдэ хэрэглэгдэхэ гээшэ. Тиихэдээ шэнэ техникын ашаг үрэ ехээр дээшэлхэ жэшээтэй.

Комплексно автомат оньhон үйлэдбэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тиимэhээ программа дотор автоматизированна 22 системэ бии болгохоор хараалагдана. Эдэнэр металлургическэ, ашагта малтамал шанаржуулгын, элшэ хүсэнэй болон бусад машинануудай, автомобильнуудай кузовуудай, вагонуудай, дизельнүүдэй, хүдөө ажахын техникын узел болон детальнуудай шанарыень hайжаруулха юм.

Модо болбосоруулгада болон мебельнэ промышленностьда шэнэ технологи түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэhэнэй ашаар ажалай бүтээсэ 1,5—2 дахин дээшэлүүлхэ, тиихэдээ элшын хүсэ хэрэглэлгые 30—50 процентээр хорооохо эрилтэ табигдана.

Биотехнологиие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ машина бүтээгшэдэй хубита ехэ. Орёо нарин мембранна болон сепарационно түхеэрэлгэнүүдые, гидролизно аппарадуудые бии болгохоор түсэблэгдэнэ. Мүнөө эдэ түхеэрэлгэнүүд тон хомор, шанарынь муу.

Элдэб биотехнологическа процессүүдые, амитадай болон ургамалнуудай клеткые микроорганизмуудта болодог элдэб хубилалта хүгжэлтэнүүдые шэнжэлхэ, тодорхойлхо «нэгэ булынг» 17 прибор болон түхеэрэлгэ бүтээгдэхэ.

СЭВ-эй оронууд эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, тэрэнэй гол шэглэлнүүдтэнь онсо анхарал хандуулаа.

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-эй шэнжэлэгшэ.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН»
гэhэн конкурсдо ерэhэн очерк

АДУУШАН

Даша Дамбаев — адуушан. Адуушан болоhоор дүрбэдэхи жэлээ ябана. Адуушан гээшэ хүдөөгэй малшадай мэргэжэлнүүд соохоо эгээл hайниинь гэжэ тэрэ тоолодог...

Даша үхибүүн ябахадаа, ходол моридтой «носолдожо» ябадаг бэлэй. Аргатайл үедөө моринд мордоод, буу үргэлөөд, ой тайга руу ябашаха.

hоёд угтай таабайнь нютаг нугадаа суута ангуушан ябаа. Бухы наhаяа тэрэ хүн хээрэ үнгэргэhэн юм гэхэ: адуушье хараа, оронуудай ээншье ябаа, агнууришье эрхилээ. Юрэдөө, Жэгжэд таабайе хүсэхэ мэргэн ангуушад үсөөн байhан юм аабза.

Тиимэhээ Дашын адуушан болоhониинь өөрын үндэhэтэй болоно. Угайнь шуhан татаа гээшэ бээз.

Нэгэтэ үдэшэ Даша Зоядоо — наhанайнгаа нүхэртэ иигэжэ мэдүүлбэ:

— Вишни адуушан болохом, Зүүдэндэмни ходо адуун харагдана. Адуунай инсагаалха шэхэндэм дуулдахадал гэнэ.

— Тэд гэртээ байхагүй, ходо хээрэ ябадаг болохо гүбшии даа. Хүйтэндэ хүрэжэ, халуунда халажа,— гэжэ hамганиинь үгэ-маг гэбэ.

— Тэрэниие мэдээгүй hэн гүб даа? Тэд ондоогоор аргамгүйл даа,— гэжэ Даша hамганайнгаа урдаhаа хараадхиба. Нэмгон даруушье hаа, hэнаhанаа абажа hаладаг зантайень мэдэхэ хадаа Зоя олон табые дуугараншьегүй:

— Өөрөө мэдэхэ гүбшии даа. Наhанайшни мэргэжэл байгаа аалам,— гээ hэн.

Үглөөдэрынь Даша колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ ошожо, өөрынгөө хүсэлые мэдүүлбэ. Тэдэнэр ехэ баяртайгаар дэмжээ бэлэй. Тиигэжэ жэлэй дүрбэн сагта hарьдаг уулаар бэлшэдэг, хээрын хагда зулгаажа, ами хоолоо залгадаг дошхон зээрэг адуун hүрэгэй эзэн болоhон байна.

hаяхан Даша Доржиевичтай уулзажа, хүдэлмэреэрынь hонирхоо hэм. Тэрэ Орлигто өөрын хэрэгээр ерээд ябаа бэлэй. Өөрынь анханай сагаан шарай хээрын hалхинда үлээлгэжэ, хүрин-хара болошонхой. Энэ шамбай шираг бэетэй хүбүүн үгэ хүүрээр үсөөн, дару номгон зантайшье hаа, ажалайнгаа урагшатай ябаhанда баяртай. Ажалаараа, хамта хүдэлжэ байhан малша хүбүүдээрээ тэрэ омогорхон, намтай удаан хөөрэлдэбэ.

— 238 толгой адуун минии hүрэгтэ тоологдоно. Тэдээн соо — 104 гүүн. Мүнөө адуумни Жойгоной hарьдагта бэлшэжэ, хээрын тунга ногоондо нилээн хүшэлөө. Унагадшье томо болонхой, эхынгээ хойноhоо оодор-оодор гүйлдэхэ юм. hарьдагта hэрюухэн даа. Аляаhан хорхойшье үгы. Үдхэн үндэр ногоон, уулын гол горход — адуу малай таргалхада, эгээл аятай,— гэжэ Даша намдуухан хөөрэнэ.

— Дунда-Голдо отоглоhон хүм. Тэндээ өөрөө зундаа байхаар бишыхан гэр баринхайб. Намтай зэргэлээд, залуу малшад Павел Дабаев Виктор Галсанов хоёр эмэ хашарагуудые харууhалан зуhажа байна. Тэдэнэй мал үдэр бүри шэгнүүрээ нэмэжэ, өөдэргэнүүд болонхой. Тэдэ ажалша хүбүүд. Залуушье hаа, дүй дүршэлтэйхэн, урагшаа hанаатайнууд,— гэжэ нэмэбэ.

— КПСС-эй ЦК-гай, Буряадай обкомой Хандалгануудтай, Захааминай районой Ёнгорбойн совхозой малшадай, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй гаргаhан үүсхэлтэй танилсаа ёhотойт. Энээн тухай хэдэн үгэ хэлэжэ үгыт,—гэжэ хандахадам, Даша Доржиевич нэгэ бага бодолгото болоод, шиидэнгеэр харюусаба:

— Танилсаа hэмди. Хадын бэлшээридэ почто хүрэжэ ошод о г г ү й. Телевизоршье үгы ааб даа. Харин таанар— Орлигой зон телевизор, радиогоо шагнаад, шэнэ hонин дары дуулаад байна ха юмта. Бидэнэр гэртээ ерэхэдээ, шэнэ hониниие хаа-яахан дуулададбди. Транзисторна приёмнигтоо батарейнуудые hаяхан абаашажа, үдэр бүри шэнэ hонинуудые, дуу хатаршье сэдьхэлээ ханан шагнанабди. Мүнөө хурдан түргөөр дабшалгын үе саг гэлсэнэбди. Манай харюу хадаа габшагай ажал болоно. Ашаг үрэтэй, өөрын хямдахан үнэ сэнтэй. Харин манай хаража байhан адуун hүрэг хадаа ажахыдаа эгээл олзотой мал болоно. Тарган, үнэгүй мяха үгэнэ...

Хэрэ холо адуу манажа, жэлэй дүрбэн сагта ходо газаа ябаха гэшэ гайтайл хэрэг даа, Илангаяа үбэлэй янгинама хүйтэндэ адуушанай ажал бүри шангардаг. Бэлшээриин hайө б э д э р х э, алишье үедэ олон дабаа дабаха, түргэн гол горходые гаталжа, үдэр hүниие илгангүй, адуугаа хараха, манаха.

Гай боложо, хээрын хүхэ «дээрмэшэдэй» доботолоо hаа, яахабши? Бүришье аюултай! Үнгэрхэдөө, hарьдаг газарта тайгын эзэн баабгай барагдаха hэн гү? Одоол тэрэнэй ороо hаа... жэхымээр.

Шанга зоригтой, мэргэн харасатай, буу hайтайл х ү н адуушанаар ажаллаха ёhотой. Илангаяа манай хадалиг Аха нютагта!

— Сэнсэ өөдэ оршодог Дунда-Гол, Жойгоной hарьдагууд үзэсхэлэнтэ гоё үльгэрэйл дайданууд даа,— гэжэ Даша гэраараа үргэжэ тулаад, ямар нэгэн hайхан бодолдо абташанхай, бодолгото болон хөөрэнэ.— Хойто хажууд а а турута ангай ябаагүй, тураг шубуунай ниидэгүй гэмээр мүнгэн дуулгата орьёл үндэр байса хаданууд, урда талаhаа хэдэн зуун модоной зайда оршоhон нэлэнхы хүжэ тайга, харин дунданьнь — нуур, намагууд. Эдэниие тойроод, хаа-яахан үдхэн үндэр ногоотой тала, hарьдагай хормойнууд. Бузар газар лэ даа. Заахашье нобшороо hаа, үхэр малаа, адуун hүрэгөө алдахаш...

Нэгэ бага аниргүй hууд гээд, баhа үгээ үргэлжэлүүлбэ:

— Би хүршэ малшадтаа туhалаа болгошоб, Тэдэмнишье намдаа туhалха. Энээнгүй тайга соо яашье аргагүй. Эбтэй эетэй хүдэлнэбди,—гээд, шэг шарайнь сэлмэhэн мэтэ, урин дулааханаар энеэбхилнэ.

Тэрэнэй зугаалан hуухые харахадаа, хадын хүн бүхэн зүрхэ сэдьхэлээрээ поэдүүд ха гэжэ hанан hуугаа hэм. Сагhаа урид наhа бараhан бэлигтэй поэт Дондок Улзытуевай шүлэгэй урин гоё мүрнүүд эгээл энэ үедэ ухаандам ороодхибо:

hогоон зээрэг горходойнь
Ногоон долгёор сүршүүлжэ,
hаруул сагаан hарьдагайнь
Сахюур шулуу суглуулжа,
Дүүлин, дүүлин ябаhанаа
Дурдангүйгөөр гарахаалби!
Дардам торгон дайдыень
Дурлангүйгөөр ябахаалби!..

Адуушан адуун hүрэгөөрөө май hараhаа сентябрь болотор хээрэ байгаад, доошоо голдоо орожо эхилдэг. Үбэлхабарай үеэр бүришье дүтэлжэ, айл соо орожо ерэхэ. Апрельhээ гүүнүүд унагалжа, адуушанай халуун хаhа захална. Эгээл энэ үедэ ойрохон байрлахада, hайн. Муудаhан гү, али hая унагалhан гүүнүүдтэ үбhэ тэжээлшье үгтэхэ, мүн ветеринарна туhаламжа саг соогоо абажа болоно. Гүүдэй унагалжа дууhаhан хойно, майн hүүлhээ баhал хээрын бэлшээридэ зорихо юм. Декабрь hара соо унагад эхэhээ hалгаардажа, ондоо hүрэгтэ табигдадаг. Энээниие Даша Доржиевич ехэл зүб гэжэ тоолодог. Унагадай амяарлагдахада, тэдэндэ тэжээл үгтэнэ, эхэнүүдыньшье хүшэ тамир абана.

Районой түрүү адуушан Д. Д. Дамбаевай ажалые Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлени, районой хүтэлбэрилэгшэд үндэрөөр сэгнээ hэн. 1986 оной түрүүшын хахадай дүнгэй соглогдоходо, амжалта ехэтэй адуушан дипломоор, мүнгэн шангаар урмашуулагдажа, районой газетын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ. 1985—1986 онуудай хүшэр хүндэ үбэлжэлгые hайн дабажа гараhанайнгаа түлөө 200-гаад түхэриг нэмэлтэ мүнгэ абаа hэн. 100 гүүнhээ 78 унага абаа. Социалис уялгынгаа ёhоор, 100-hаа 75 унага абаха байhан юм. Урда жэлдэнь 100 эхэ гүүнhээ 73 унага абаа hэн. Манай совет гүрэндэ ажал хэhэн, урагшатай ябаhан зон хүндэтэй. Эгээл үндэр шагнал хайранууд тэдэнэй үбсүүе шэмэглэдэг. Хожомоо Даша Доржиевичай үбсүүе ордон, медальнууд шэмэглэхэ аалам, хэн мэдэбэ.

О. БАЛДАНОВА,
журналист.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

ГОЁ hАЙХАНАЙ АЛБАН

...Парикмахерскын зал соо ороходомнай, хүлгөөтэй, хүн зон олон байба. Үhээ зохидоор тайруулаад, гоё причёскотой болоhон хүнүүд баярай үгэнүүдые хэлээд, гаража ошоно. Сүлөөгүй парикмахер эхэнэрнүүдэй хайшануудай абяан дуулдана. Зариманиинь эндэ ерэгшэдэй эрилтые бэелүүлэн, үhыень заhана, асуудалдань харюусана, шадамар түргэнөөр бигуди хэнэ...

Ямаршье хүн гоё hайхан, сэбэр залуу зандаа ябаха дуратай. Антон Павлович Чеховэй хэлэhээр хүн алишье талаhаа арюун сэбэр байха зэргэтэй: шэг шарайдаашье, хубсаhандаашье, сэдьхэл бодолдоошье. Хүн зониие баясуулдаг, гоё сэбэр, залуу болгодог мэргэжэлтэд гэжэ парикмахернуудые, косметологуудые урин дулаанаар нэрлэдэг гээшэ. Улаан-Үдын «Сибирячка» салоной 2-дохи парикмахерскын эхэнэрнүүдэй зал соо ажалладаг бригадын (хүтэлбэрилэгшэнь А. И. Лапа) ажалай амжалтые ажалшад үндэрөөр сэгнэдэг байна. Бригадын гэшүүд нэгэ хүн шэнгеэр, тон оролдосотойгоор хүдэлдэг, абаhан уялгаяа саг үргэлжэ дүүргэдэг юм.

— Хэнииеньшье илгахын аргагүй, булта бэрхэ мэргэжэлтэд, Елена Ивановна Кулакова, Елена Васильевна Маркова, Элеонора Сергеевна Доржиева болон бусад нүхэд гурбадахи жэлээ бригадна гуримаар ажалладаг, ехэл оролдосотой хүнүүд гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Долоон hарынгаа түсэб үлүүлэн дүүргээ гэхэ гү, али тодорхойлбол, 65 мянган 229 түхэригэй хангалгын хүдэлмэри ябуулха ёhотой байhан аад, түсэбөө 69 мянга 201 түхэригтэ энэ бригада хүргэhэн байна,— гэжэ парикмахерскые даагша Л. С. Мозговая омогорхон хөөрөө hэн.

Эндэ гансашье хүнүүдэй үhэ заhаха бэшэ, мүн элдэб эмшэлэлгын үүргэтэй массаж хэдэг, үhэ будадаг хангалгын бусад хүдэлмэри ябуулагдадаг байна. Өөрынгөө ажал, бригадынгаа гэшүүд тухай хөөрэхыень олон жэлдэ мастераар ажалладаг партгрупорг Е. И. Кулаковада хандабабди.

— Бригададамнай хамтадаа 16 хүн ажаллана, тэдэнэймнай 6-ниинь коммунист юм. hүүлэй үедэ коммунистнуудай үүргэ, хүтэлбэрилэгшын харюусалга дээшэлүүлхэ тушаа ехэ эрилтэнүүд табигдана. Тиимэhээ өөрынгөө бригадир Анна Иннокентьевна Лапын ажал тухай онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, Анна Иннокентьевна — Улаан-Үдын горсоведэй депутат, КПСС-эй обкомой гэшүүндэ кандидат, нэгэн үгөөр хэлэбэл, ехэл наидамтай хүн, ёhотойл хүтэлбэрилэгшэ мүн. Тиихэдэ комсомолой секретариин орлогшо Лидия Сердюк, цехкомой түрүүлэгшэ Валентина Бун, залуу коммунист Любовь Кожевникова гэгшэд ниитын хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр эмхидхэдэг, олон мастернууднай мэргэжэлэй конкурсдо хабаададаг,— гэжэ Елена Ивановна тодорхойлон хэлээд, залуу парикмахер Марина Маркинатай танилсуулба.

Тэрэнэй хөөрөөнhөө залуушуул эрхим hурган хүмүүжүүлэгшэдтэй, бэрхэ мастернуудhаа жэшээ абан ажаллана гэжэ мэдэбэбди. hуралсалай-үйлэдбэриин комбинадай хэшээлнүүдые дүүргэhэн хүнүүд эндэ хүдэлхээ ерэдэг байна. Мүн тиихэдэ бэрхэ мастернуудай дэргэдэ hурагшаар ороhон залуу басагад парикмахер мэргэжэлтэй болодог юм. Эрхим hурган хүмүүжүүлэгшэдэй нэгэн И. З. Гольдберг олон мастернуудые бэлдээ, хүнүүдые сэбэр гоё болгодог уран мэргэжэлдэ hургаа.

— Би өөрынгөө мэргэжэлые тон зүбөөр шэлээб гэжэ hанадагби. Хорин табан жэлэй туршада хүдэлжэ байнаб. hүүлэй үедэ үhэ будадаг мастераар ажалланаб. Минии эжы косметологоор хүдэлhэн юм. Харин намайгаа hажаажа, Соня басагамни баhал парикмахераар амжалтатайгаар ажаллана. Тиимэhээ хүнүүдые, илангаяа эхэнэрнүүдые залуу сэбэр болгохо гэhэн шэдитэ мэргэжэлтэй байhанаараа омогорхоноб,— гэжэ Инесса Зеликовна баясан мэдүүлээ hэн.

Ажалшадай урма зоригые бадараадаг, сэдьхэлдэнь сэсэг таридаг эдэ хүнүүдтэ баярай үгэнүүдые хото, хүдөөдэ ажаhуугшад, холоhоо ерэhэн айлшад, хүгшэн залуугүй хэлэжэ, дамжуулжа байдагынь тэдэнэй эгээл ехэ амжалта бшуу.

Энээн тухай урин дулаанаар хорёод гаран жэлдэ хүдэлдэг маникюрщица мэргэжэлтэй Эльвира Сергеевна Доржиева хөөрөө hэн.

— Намтай хамта залуу басаган Люба Андреева ехэл оролдосотойгоор хүдэлнэ. Хүнүүдые баярлуулхадаа, ооhэдымнай сэдьхэл амардаг, баясадаг,— гэжэ Э. С. Доржиева хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ хэлээ hэн.

Энээнhээ үлүү юун байхаб! Хүн бүхэн, эхэнэр бүхэн өөрын онсо hайхан шэнжэтэй, сэбэр бэшэ хүн байдаггүй гэжэ энэ бригадын гэшүүд тоолоно. Энэ шэнжыень таажа, шэдитэ уран бэлигээрээ, урин дулаан үгэнүүдээрээ хүгшэн хүниие залуу, ямаршье хүниие сэбэр hайхан болгодог мэргэжэлтэй эдэ хүнүүд бүри hайнаар, эмхи гуримтайгаар ажаллаха хүсэлтэй. Ажалдаа шэнэ ёhо гурим нэбтэрүүлхэ, жэшээлхэдэ, захилай ёhоор түсхай дэбтэртэ бэшэгдэhэн хүнүүдые нэн түрүүн хангаха эрилтэ бэелүүлхэ гэhэн зорилго коллектив хараалаанхай. Мүнөө үеын шэнэ «Танго», «Ритм», «Фестивальная» гэhэн причёсконуудые хэжэ эхилэнхэй. Илангаяа «Москвичка» гэжэ гуримаар үhэ тайрахада, залуушуулда ехэ hайшаагдана. Ажалшадай эрилтые гүйсэд hайнаар хангаха зорилготой бригадын коллективтэ амжалта хүсэнэбди. КПСС-эй XXVII съездын, мүн хангалгын hалбаринуудые хүгжөөхэ талаар түсхай тогтоолой ёhоор, ерээдүйн хараа шэглэлнүүд элирхэйлэгдэнхэй. Түүхэтэ съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ажалшадые hайн шанартайгаар хангаха, сэдьхэлыень баясуулха, урмашуулха хүсэлтэйбди гэжэ түрүү бригадын гэшүүд хэлээ hэн.

Б. ДАРИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Түрүү бригадын гэшүүд. 2. Бригадын комсорг, залуу коммунист Л. Б. Кожевникова.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

БЕРЛИН. Зунай hарануудта ГДР-эй Герэ округой районуудта хүнүүд амаралтаяа үнгэргэхэ ехэ дуратай юм. Тэндэ ой модо, үзэсхэлэн hайхан нуур сөөрэмүүд болон хада уланууд оршодог.

Энэ райондо ургамал болон ан амитадые бүрин бүтэн байлгахын тулада ехэ хүсэлэл оролдолгонууд гаргагдадаг. Эндэ байгуулагдаhан заповеднигүүд тус зорилгые бэелүүлхэдэнь туhалдаг.

Үнгэрhэн табан жэлдэ округто байгаали хамгаалха хэмжээнүүдтэ 230 миллион марка гаргашалагдажа, промышленна предприятинууд дээрэ сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые үргэдхэхэ, шэнэдхэн заhаха хүдэлмэридэ хэрэглэгдэhэн юм. Биологическа аргаар уhа сэбэрлэдэг станци Йендэ ашаглалгада оруулагдаhан, «Максхотте» гэжэ металлургическа предприяти дээрэ агаар ба уhа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ баригдаhан байгаа. Промышленна зорилгоор уhа багаар хэрэглэдэг болоhониинь шухала алхам болоо. 250 мянган хүн зонтой хотые хангахын тулада алмагдаhан уhаниинь хүрэхөөр юм. Округой дулаанай станцинуудта гараhан хэдэн арбаад мянган тонно үнэhэн арадай ажахыда гүйсэд хэрэглэгдэдэг.

ПРАГА. Либерец хотодо (Хойто-Чехиин область) хэрэглэмжын шэнэ эд бараанай ниитэ республиканска 28-дахи яармаг амжалтатайгаар түгэсэбэ. 270 мянган хүн яармагта ерэжэ, 110 миллионhоо дээшэ кроной эд бараа худалдан абаhан байна. Будэй, гуталай, арhанай болон оёлгын промышленностиин 500 предприяти яармагта хабаадалсажа. 10 мянган гаран элдэб янзын эд бараа худалдуулhан байна. Предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд яармагта ерэhэн хүн зонтой уулзажа, hанамжыень, ехээр hайшаагдаhан эд бараан тухай мэдэжэ абаhан байна.

ХИЛЫН саанаhаа
ТАСС · АПН

ТҮҮХЭТЭ АРГА БОЛОМЖО АЛДАЖА БОЛОХОГҮЙ

Эб найрамдалай хэрэгтэ үнэн сэхэ байhанаа, хүгжэлтэ дэбжэлтын хуби заяанай түлөө гүнзэгы ехэ харюусалгатай байhанаа батаан харуулжа, Советскэ Союз дэлхэйн эб найрамдалта ерээдүйе хангахын, уласхоорондын хүгжэлтын бүхы ябасые, шахардуу шанга байдалые hулааруулга тээшэ элсүүлхын тула дэлхэй дээрэхи байдалые гуримшуулан hайжаруулхын, хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулhаа зайсуулан сарахын түлөө өөhэдhөөмнай дулдыдаhан бүхы юумэ хэхээр бэлэн байнабди гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэhэн Мэдүүлгые уласхоорондын олониитэ үргэнөөр hайшаан дэмжэнэ. Мэдүүлгэ соо тодорхойлогдоhон Советскэ Союзай шэнэ эб найрамдалта политическэ үүсхэлдэ уласхоорондын олониитэ үндэр сэгнэлтэ үгэнэ.

ПРАГА. «Руде право» газетэ «Бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhада» гэhэн гаршагтай тайлбари соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Ядерна тэhэлэлгэнүүдые Советскэ Союзай нэгэ талаhаа болюулалгала үргэлжэлүүлхэ гэhэн шиидхэбэри айхабтар шухала удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. Хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдажа байhан аюулhаа бүхы дэлхэйе аршалан абарха арга олгохо юм. Амгалан тайбан байдал хангаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ манай гадаадын политикын гол үндэhэ hуури болоно гэжэ Советскэ Союз үшөө лахин баталба. Энэ совет шухала алхам Советскэ Союзай жэшээ дагахыень США-е уряална. Ушарынь юуб гэхэдэ, Холбоото Штадуудай Невада штадта ядерна тэhэлэлгэнүүдые үргэлжэлүүлжэ байhан ушарынь замбуулинай дайдаhаа доботолго хэхэ түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байhаниинь арсашагүй. Шэнэ совет шухала үүсхэл манай гараг дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые хангахын түлөө хүдэлөөндэ элсүүлхы асари ехэ хүсэтэй байна. Советскэ Союзай шиидхэбэриие чехословак арад бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ».

БУДАПЕШТ. Советскэ Союзай шэнэ шиидхэбэри манай түби дэлхэйн хуби заяанай түлөө гүнзэгы ехэ харюусалгын мэдэрэлөөр, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха хүсэл эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй байна гэжэ «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ. Бүтэмжэгүй бүхы юумые хойшонь хаяжа, Советскэ Союз болон тэрэнэй гадаадын политика тушаа хараа бодолоо хубилгажа, тогтоолдоhон оршон байдалые үнэн сэхээр сэгнэжэ үзэхые совет хүтэлбэрилэгшэ США-гай президент Рейганиие уряалба. Ядерна туршалгануудые болюулха тухай хэлсээ баталжа, советско-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй энэ жэлдэ болохо уулзалга дээрэ гар табигдаха аргатай гэжэ Советскэ Союз этигэн найдана. Энэ үйлэ хэрэгэй уулзалгын бодото гол үрэ дүн, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха замда горитой ехэ алхам болохо байhаниинь арсашагүй.

УЛААН-БААТАР. Ядерна тэhэлэлгэнүүдые нэгэ талаhаа тусхай болзороор болюулха тухай Советскэ Союзай шиидхэбэри түүхэтэ удха шанартай байна гэжэ МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсурэн хэлэбэ. Гүнзэгыгөөр бодомжологдожо үзэгдэhэн энэ алхам хадаа ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангаха талаар шэглүүлэгдэhэн Совэдүүдэй оролой үшөө нэгэ болото ябуулга болоно. Ядерна буу зэбсэгэй үе сагай бодото байдалые хараадаа абажа, Советскэ Союз тон харюусалгатай ябуулгануудые бэелүүлхээр хараална.

ПЕКИН. Манай орон ядерна туршалгануудые нэгэ талаhаа болюулалгаяа 1987 оной январиин 1 болотор үргэлжэлүүлхэ юм гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ М. С. Горбачев соносхобо гэжэ Синьхуа агентство дамжуулна. Энэ жэлдэ совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ тэрээндэ гараа табин баталжа болохо байна гэжэ Советскэ Союз этигэн найдана гээд М. С. Горбачев мэдүүлээ. Нимэ хэлсээн уулзалгын гол үрэ дүн, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха замда ехэ алхам болохо байна.

ВАШИНГТОН. М. С. Горбачевой Мэдүүлгын текстын даб дээрэ Сагаан байшанда үгы байhанhаа шалтаг барижа, Советскэ Союзай шиидхэбэридэ сэгнэлтэ үгэхэhөө Сагаан байшангай түлөөлэгшэ арсаба. Гэхэтэн хамта ядерна туршалгануудые болюулха тухай шиидхэбэридэ США-гай хандаса хубилгагдаагүй байhаар. Юуб гэхэдэ, ядерна туршалгануудые болюулалга «Холбоото Штадуудай, тэдэнэй ханинарай болон союзнигуудай аюулгүй байдалай аша туhада харюусанагүй», «ядерна туршалганууд ядерна буу зэбсэгээр бусадые айлган hүрдөөхын тула США-да шухала хэрэгтэй байна» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ПАРИЖ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэhэн Мэдүүлгэ хадаа «эб найрамдал хангаха уряа болоно» гэжэ «Юманите» газетэ нэрлэнэ.

Стокгольмын конференциин сесси

СТОКГОЛЬМ. Этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдэй талаар конференциин түрүүшын шатын түгэсхэхы сесси Швециин ниислэл хотодо нээгдэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэhэн Мэдүүлгэ конференцидэ хабаадагшадай гол анхаралда табигдаа. Совет делегаци энэ документые конференцидэ хабаадагшадай анхаралда табихадаа, ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулалгаяа 1987 оной январиин 1 хүрэтэр hунааха гэhэн шиидхэбэри Советскэ Союзай абаhыень онсолон заahан байна.

Стокгольмын конференци Европодохи сэрэгэй түгшүүрилые hуларуулгада ехэ үүргэтэй байна гэжэ О. А. Гриневский тэмдэглээ. Социалис оронууд хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшадтай бүтэмжэтэй hайн харилсаа холбоо тогтоожо, конференци дээрэ олохон асуудалнуудые шиидхэхын тула ехэ юумэ хэжэ байнхай.

Стокгольмдо социалис оронуудай гаргаhан шэнэ үүсхэл конференциие үрэ түгэсөөр түгэсхэхөөр тэдэнэй бэлэн байhые үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлнэ.

УНШАГШАДТАА ХАНДАЛГА

Мүнөөдэр «Буряад үнэн» газетэ 17317-дохёо хэблэгдэжэ, уншагшадтаа тараагдаба. Түрэл арадайнгаа шэнэ үеын түүхэтэй нягта холбоотой, тэрэнэй соёл-гэгээрэлэй хүгжэлтын гэршэ болоһон газетэмнай мүнөө жэлэй декабриин 21-дэ түрүүшынгээ номеройгоо барлагдаһаар 65 жэлэй ойе тэмдэглэхэнь. Үнгэрэгшэ он жэлнүүдэй туршада манай газетын гансашье агитатор, пропагандист бэшэ, зүгөөр олониитые эмхидхэгшэ байхын тула олон үеын журналистнууд, хүдэлмэришэн болон хүдөө бэшэгшэд бэлиг шадабаряа элсүүлһэн байха. Энэл ёһото хуушан заншалаараа ерэхэ 1987 ондо абахаар хэблэлдэ захилай хэгдэжэ байха үедэ уншагшадтайгаа үшөө дахин саашанхи түсэб зорилгонуудаа зүбшэжэ, һанамжа дурадхалнуудыень хүндэтэйгөөр тогтоон абаха хүсэлэнтэйбди. Энэ үнэн сэхэ хөөрэлдөөнэй ашаар газетэеэ улам һонирхолтой, уншасатай болгохо уялгатай байһанаа мэдэрнэбди.

Юу хэлэхэб, нүхэр М. С. Горбачевой хэлэһээр, юрэ буса «хүшэршье, орёошье, харюусалгатайшье» үе сагта ажаһуунабди. Совет арад түрэл партиингаа XXVII съездын баталан абаһан Программые, ороной социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ хараа шугамые бодото байдалда бэелүүлжэ, Эсэгэ ороноо улам хүсэ шадалтай болгоһоной ашаар дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые лаб хангахын түлөө оролдоно.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын тула ажалша коллектив, хүн бүхэн бүхы ажабайдалаа, ажалайнгаа түхэл маягуудые шэнэлэн хубилгаха, эрхим түрүү дүй дүршэлые олоной шадабари болгожо, үндэр бүтээсэ, эрхим шанар хангаха зэргэтэй гээд партимнай уряална. Партиин табиһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ совет хүнэй зохёохы бэлиг шадабарие элсүүлхэ, эдэбхижүүлхэ талаар партийна организацинуудай, үзэл сурталай эмхи зургаануудай хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлдэ түшэглэн харуулхабди.

Үйлэдбэридэ эрдэм техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлжэ, ажалай үрдэнь үзэгдөөгүй үндэр бүтээсэ хангаха, үйлэдбэриин гол фондунуудые шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, хүнэй ажалаар байгуулагдаһан, оршон тойронхи байгаалиин нөөсэ баялигуудта эзэн ёһоор хандажа, үндэр бүтээсэ, эрхим шанар хангахын түлөө дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй ябасые, эршэтэ энэ хүдэлөөнэй түрүү зэргэдэ дабшагшадые уран хурса үгөөр, шэдитэ зурагаар газетынгээ хуудаһануудта харуулжа, арад түмэнэй зүгһөө соло дуудахаһаа хүндэтэй хэрэг газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ үгы лэ.

Ерэхэ жэлдэ жаргалта Совет оромнай, бидэнтэй хамта бүхы дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэн Агуу Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойн баярые угтахань. Энэ һайндэртэ эрхим бэлэгтэй ерэхэ гээшэ бидэ бүгэдэндэ нангинаар һанагдана.

Элинсэг хулинсагуудайнгаа хэдэн зуун мянган жэлнүүдэй гүн сооһоо мүнөө үедэ асарһан шэжэр алтанһаа үнэтэй баялигые — оюун бодолой, соёлой, түрэл хэлэнэй түйлалтануудые — улам саашадань хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулха, ерээдүйн шэнэ үеын хүнүүдтэ дамжуулха гэһэн һайн һайхан үүргэ газетынгээ дүүргэлсэхэ табисууртай байһандань омогорхохотойгоо хамта үндэр харюусалгаяа бүрин дүүрэнээр мэдэрнэбди гэжэ уншагшадтаа мэдүүлхэ байнабди. Арад зоной сэсэн мэргэн аман үгые, мүнөө үеын эрилтэнүүдэй дээдэ хэмжээндэ хүрэһэн уран зохёолой бүтээлнүүдые, «эхын альгандал энэрхы дулаан», «эсэгын үгэдэл эрид сэхэ», «Гэсэрэй түүхые гэрдэжэ ерэһэн» буряад хэлэеэ улам хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулхыень уншагшадаа уриха хүсэлэнтэйбди.

Һүүлэй арба гаран жэлдэ үндэһэн түрэл хэлэеэ шудалаагүйшье һаа хамаагүй, мүнөө үе сагта түрэл хэлэшьегүй һаа, хүн түрэлтэнэй ухаан бодолой, соёлой үндэр дээдэ хэмжээндэ хүрэбэ гээшэбди гэжэ байжа үгэ зугаа гаргажа, ургажа ябаа шэнэ үетэние түрэлхи хэлэ бэшэгтэнь һургаагүй байһан ябадал алдуутай гэжэ мэдэрэгдэбэ.

Хүндэтэ уншагша! Хараад үзыт даа. Мүнөө үедэ дундуурша гү, али залуу наһанай зарим буряадууд түрэлхи хэлэеэ мэдэхэгүй байһанаараашье омогорхохоёо ядадаггүй, түрэлхи хэлэн, үндэһэн соёл тухай хөөрэлдэхэдэшэ, енгүүтэйхэнээр, ехэрхүүгээр хараха, тээд агуу ехэ ород гү, али алибаа ямар нэгэ хэлэндэ тоти бэрхэ болоо юм аа гү гэһэншни—арай шамай холижо, худхажа байхадань, аятайшье бэшэ байдаг лэ.

Хэзээ нэгэтэ, холын ерээдүй сагта дэлхэйн арадуудай соёл болбосоролой нэгэ адли хэмжээндэ хүрэхэдэ, элдэб олон үндэһэ яһатанай, угсаатанай эблэржэ, нэгэ коммунис ёһо гуримаар ажаһуудаг болоходо, ниитэ нэгэ хэлэн мандаха гэжэ агуу ехэ багшанарнай һургадаг.

Харин мүнөө түлэг дундаа хүгжэжэ, арад зоной ажабайдалай ухаан бодолой, соёлой эрилтэнүүдые хангажа байгаа түрэл хэлэнһээ арсаха, тэрэнээ мартаха гээшэмнай юугээршье сагааруулшагүй хэрэг гэжэ хэлэлтэй.

Түрэлхи хэлэн гээшэ алибаа арадай соёл болбосоролой үндэһэн, узуур унгинь гээшэ. Түрэл хэлээ мартаһан үндэһэ яһатан бусадай дунда таража үгы болошохо жэшээтэй. Ушар тиимэһээ бидэ энэ дэлхэйдэ маанадые түрэһэн арад зонойнгоо урда тэрэнэй эгээн ехэ баялигые — түрэл хэлэеэ сахин хамгаалха, баялигыень улам арьбадхаха харюусалгатай байна гээшэбди.

Буряад һургуулинуудай эхин классуудта хүүгэдые түрэлхи хэлэн дээрэнь һургаха, удаань хэлэ, бэшэгээ, түрэл литература гүнзэгыгөөр шудалха, хөөрэлдэхэ, түрэл арадайнгаа ульгэр онтохонуудые, сэсэн мэргэн оньһон үгэнүүдые мэдэхэ, сэдьхэл хүдэлгэмэ дуунуудаа түрэһэн эхэдээ, түрэл Эхэ орондоо зорюулха гээшэмнай нютагай, үндэһэ яһанай тала хараһан ушар бэшэл. Түрэл хэлэеэ мэдэхэ гээшэ хүн бүхэнэй соёл болбосоролой хэмжээ гэршэлһэн зүйл мүн гэжэ хэлэлтэй.

Республикын үндэһэн хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг газетэ ажалша коллективүүдтэ, улаан булангуудта, соёлой байшангуудта, библиотекэнүүдтэ, хонишодой буланда—хаа хаанагүй байха зэргэтэй гэжэ хэблэл тараагшадта һануулая.

Ажалшадһаа ороһон бэшэгүүд, шухала мэдээсэлнүүд, дурадхал, һанамжа, шүүмжэлэлнүүд газетымнай удхые гүнзэгырүүлдэг, болоһон үйлэ хэрэгүүдые тэрэ дороно, зүбөөр харуулха хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлдэг. Зарим нүхэднай буряад хэлэн дээрэ бэшэжэ шадахагүй байһанһаа боложо, редакцимнай бэшэхэеэ аягүйрхэдэг. Тээд редакциимнай хүдэлмэрилэгшэд бултадаа ородоор бэшэгдэһэн статья, корреспонденцинүүдые буряадшалха шадабаритай юм гэжэ эдэ нүхэдтэ һануулнабди. Ганса һайн һайхан илалта түйлалтанууд тухай бэшэ, харин шиидхэгдэмээр асуудалнууд, дутуу дундануud тухай бэшэхэ, иимэ бэшэгүүд мүнөөнэй шэнэдхэн хубилгалгын үедэ онсо удха шанартай байхал.

Үнгэрэгшэ жэлдэ редакцидамнай болоһон уулзалга дээрэ буряад хэлэ заалгада зохёохы ёһоор хандадаг мэдээжэ багшанар Б. Ш. Цыдыпцыренова (Мухар-Шэбэр), Р. Б. Шойнжурова (Хэжэнгэ), М. Г. Баниева (Сэлэнгэ), С. С. Бальжинимаева (Хяагта), Ц. Ц. Норсонова (Ага), З. Д. Анзаева (Усть-Орда) болон бусад олон хүнүүд түрэл хэлэндээ, түрэһэн дайдадаа эдиршүүлээ дурлуулха гээшэ ямаршье хүмүүжүүлгын эхин байха зэргэтэй гэһэн эрилтэтэйгээр бүхы хүдэлмэреэ ябуулдаг байһанаа хөөрөө һэн. Энэнь яаха аргагүй зүбтэй, эдэ хүндэтэ багшанар үхибүүдэй түрэл хэлэеэ гүнзэгыгөөр шудалха, уян нугархай буряад хэлэн дээрэ шүлэг, дуу, рассказ бэшэһыень үргэнөөр зүбшэжэ, «Буряад үнэндөө» эльгээжэ, ээлжээтэ «Хонхыемнай» жэнгирүүлдэг юм.

Үе сагайнгаа, уншагшадайнгаа эрилтэнүүдтэ бүрин дүүрэнээр харюусахын тула түрэл хэлээ, жэнхэни буряад литературяа, соёл болбосроолоо улам хүгжөөлгэдэ «Буряад үнэн» ёһотой хубитаяа оруулхаар оролдохо гэжэ уншагшадаа найдуулжа, захил хэхыень уряалха хүсэлэнтэйбди. Харин һүүлэй жэлнүүдтэ түрэл хэлээ һургуулинуудта гүнзэгыгөөр шудалхаяа болиһон ушарһаа газетэдэ захил хараа байса урганагүй. Хэжэнгын районой Загаһатын совхоздо хүдэлдэг үнинэй хонишон Б. Г. Дондоков һаяхан энэ ажахыда боложо үнгэрһэн уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ: «Манай Загаһатада 500 шахуу үрхэтэ айл ажаһуудаг, тээд тосхондомнай «Буряад үнэн» газетын оройдоол 130 хэһэг захигдадаг гэлсэгшэ. Тээд хуу бултадаа буряадууд аад, түрэл газетэеэ уншахаяа болихо гээшэмнай бүтэхэгүйл хэрэг гэжэ һанагшаб»,—гээ һэн. Иимэрхүү байдал бусадшье нютагуудта үзэгдэдэг болонхой.

Түрэл хэлэн дээрэмнай хэблэгдэдэг газетэеэ захихыень уншагшадаа уряалхатайгаа хамта мүнөө болотор бии байгаа дутагдалнуудаа усадхахын, газетээ улам һонин болгохын тула оролдохобди гэжэ найдуулха байнабди.

Газетын редакци.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ

ЗҮРХЭНЭЙ ДУРАСХА

(МҮНДЭЛЖЭ ҮРДИНГҮЙ ҮЛЭҺЭН НЭГЭ БҮТЭЭЛ ТУХАИ)

Түрүүшын совет кинофильмнүүдэй нэгэн «Улаан ороолоной үринэр» («Красные дьяволята») гэһэн бүтээл нилээд суурхаһан юм. Найруулан табигшань И. Перестин байгаа.

Иимэ нэрэтэй повестиингоо удхаар Павел Бляхин сценариень бэшэһэн байна. П. Бляхин—граждан дайнда эдэбхитэйгээр хабаадаһан хүн. Шажаниие шүүмжэлдэг публицист боложо, Павел Андреевич зохёохы ажалаа эхилһэн юм. Дээрэ дурсагдагша фильмын һүүлээр тэрэнэй сценарияар кинокартинанууд яһала гараһан байха. Тэдэнэй дунда «Иуда» гэжэ фильм онсо һуури эзэлдэг. Граждан дайнай үедэ шажанай ажал ябуулагшадай хархис үүргэ тухай фильм соо хэлэгдэнхэй.

Гушаад онуудай эхеэр П. Бляхин шэнэ киносценари бэшэбэ. Дурна зүгэй асуудал, тодорхойлбол, буддын шажан тэрэнэй һонирхолые татаһан байгаа. Шэнэ сценаринь «Бурханай боди сада» («Наместник Будды») гэжэ нэрлэгдэһэн юм. Арадай хубисхалай илаһанай һүүлээр Монголдо үйлэнь болоно. Дасан дуганай нүлөөн үшөө ехэ байгаа. Эрхэ сүлөөгөө олоһон арадай шэнэ байдал тээшэ дабшалтадань һаалта хэхэ гэжэ ламанар оролдоно. Сценариин геройнуудай нэгэн—хубраг Дамбии.

Дасанда хубраг боложо ороһон хүбүүн лама болохо һанаатай. Тэрэ үеын хүбүүд иимэл хуби заяатай байгаа бшуу. Дасанһаа газаахи ажамидарал хубрагуудта хабаатай бэшэ.

Гэбэшье байн-байн, орон дотор боложо байһан хубилалтанудые Дамбии ойлгожо эхилнэ. Дасан соо нюур сахилган, хэрээгы абари зан хамаг юумые даранхай юм байна гэжэ баһал ойлгожорхёо. Бурханай «боди саданар» ламанарые, арад зониие айлгаад, һүгэдүүлээд байха гэжэ оролдонхой.

Дамбии дасанһаа гаража ошоно. Хожомынь Арадай-Хубисхалта Аэмиин сэрэгшэн, ревсомолой гэшүүн болоод, арад зоноо хамгаална. Дасанай образые зураглахадаа, Монгол дайдада ерэһэн шэнэ ажабайдалай шэлжэшэгүй замые автор харуулһан байгаа.

«Бурханай боди садые» найруулан табихыень режиссер Евгений Иванов-Барков гэгшэдэ даалгагдаба. Урда тээнь П. А. Бляхинай сценараар «Иудые» тэрэ табиһан байгаа.

«Востокфильм» гэжэ кинофабрикада фильм табигдажа эхилээ. Тэрэ кинофабрика 1928 онһоо 1935 он болотор байһан юм. Оронойнгоо автономито залуу республиканудай ажабайдалһаа үзэгдэлнүүдые хэрэглэхэ гээшэ тус фабрикын гол зорилгонуудай нэгэн һэн. Онсолбол, Буряад орон тухай «Талын жама ёһо» («Закон степей») гэжэ фильм тус кинофабрикада буулгагдаһан байна. Фильмын гол герой Цырен революциин урда тээ ядарал зоболондо баригданхай байгаа. Баян-ноён Аюухантай тэрэ тэмсэнэ. Һүүлэй һүүлдэ хүлһэншэ алууршан Цырениие алаа, удаань һамганиинь үгытэй ядуу байдалһаа боложо үхэнэ. Зүгөөр хүбүүниинь амиды үлөө. Цыренэй хүбүүн шэлэй заводой хүдэлмэришэн болоо. Фильмын түгэсхэлдэ хүбүүн завсдойнгоо баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэжэ, шэнэ саг, үнгэрһэн ядуу байдал тухай дурдажа байһаар харуулгданхай. 1932—1933 онуудта республикын ерээдүйе уран һайханай ажал ябуулагшад ямараар харадаг байгааб гэжэ тус фильмһээ ойлгосотой болодог.

«Талын жама ёһо» «Бурханай боди сада» хоёр удхаараа хоорондоо холбоотой гэжэ харанабди. Алишье зохёол соонь юрын арадай хуби заяан тухай домоглогдоно.

«Бурханай боди сада» гэжэ фильмые буулгаха бүлэгэй 1934 оной нажарай һүүл багта Улаан-Үдэ ерэхэдэ режиссёр Е. Иванов-Барков газетын корреспондентдэ иигэжэ хэлэһэн байдаг:

— Энэ фильмые буулгаха хэрэгтэ би үнихэнэй бэлдэнэб. Түүхэтэйнь, ажабайдалтайнь танилсаха гэжэ тээ һаяхан зорюута Монгол ошожо ерээ һэм. «Бурханай боди сада» хадаа Монголой материалаар хэгдэһэн дуугардаг түрүүшын фильм болохо байна. Буряад-Монголой республикада фильмынгээ горитойхон хубиие буулгажа абахабди. Сэлэнгын аймагта Галуута-Нуурай дасан буулгагдаха. Агын аймагта нүүдэлшэдэй һуудал байдал буулгагдаха юм...

Галуута-Нуурай дасан хадаа Всеволод Пудовкинай «Чингис хаанай үри сада» гэжэ фильмээр кинематографистнуудта мэдээжэ болоһон байгаа. Эндэ агуу ехэ режиссёр цам гээшые буулгажа абаһан байна бшуу.

Евгений Иванов-Барков фильм дуугардаг байха гэжэ дэмы онсолоогүй. Юундэб гэхэдэ, кинематограф тэрэ үедэ һаял «хэлэндэ орожо» байһан шуу. Мүн хүгжэмдэ онсо анхарал хандуулагдадаг һэн.

«Бурханай боди сада» гэһэн фильмын бүлэгтэй хамта мэдээжэ совет композитор Рейнгольд Морицевич Глиэр Улаан-Үдэ ерэлсээ.

— Композитор Глиэр «Бурханай боди сада» гэжэ фильмын хүгжэмые найруулжа байнхай. Мүнөө энэ нүхэрнай монгол хүгжэм шудалхын тула Бурят-Монгол соёлой эрдэм-шэнжэлгын институтда хүдэлнэ. Илангаяа монгол дуушан, композитор Үлзы-Лубсан хууршын зохёолнууд тэрэнэй анхаралые татана. Монгол композиторай, монгол шуудай хүгжэмтэ фольклор фильмын хүгжэмэй үндэһэн боложо үгэхэ. Рейнгольд Морицевич Глиэр олоһон баян материалаа имагтал фильмдэ бэшэ, мүн ерээдүйн сагта хүгжэм зохёоходоо, тэрэнээ хэрэглэхэ һанаатай.

Р. М. Глиэр Дурна зүгэй хүгжэм дуу шудалһан гэжэ мэдэнэбди. Пролетарска интернационализмын удхаар нэбтэрһэн «Улаан сэсэг» («Красный мак») гэһэн баледыень һаная.

Суута композитор Улаан-Үдэдэ буряад, монгол инструментнүүдые—хуур, лимбэ, хучир гэхэ мэтэнүүдые шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ саг гаргаа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Р. М. Глиэрэй ажал ябуулга буряад соёлой хүгжэлтэдэ яһала нүлөө үзүүлһэн байха.

1935 оной нажар Ялтада фильмын үзэгдэлнүүдэй павильон соо буулгагдажа байхада, М. Н. Ербанов тушаалдажа, өөрынгөө ажаглалтануудые хэлэхэ мүртөө, юрэнхы дээрэнь һайн сэгнэлтэ үгөө. Буряад театрай залуу артистнуудтай тэндэ тэрэ уулзаһан байна.

Дасанай шэрээтын рольдо артист Геннадий Мичурин наадаа. Харин тэрэ үедэ мэдээжэ болоһон киноактёр «Путевка в жизнь» гэжэ совет фильмдэ Мустафагай рольдо наадаһан, мари яһанай поэт Иван Кырля Хубрагай роль гүйсэдхөө. Владимир Шнейдеровэй «Аламасуудай хабшуу», «Гайчи» гэжэ фильмүүдэй ерээдүйн героиня—актриса Юлия Цай монгол эдир хүүхэн Сэсэг боложо наадаа юм.

Харин бусад рольнуудтань залуу буряад актернууд Николай Дылгиров, Владимир Халматов, Жүгдэр Пагбаин, Ульяна Болдонова, Мария Шамбуева, Норма Гармаева гэгшэд наадаа. Богонихон үзэгдэлнүүдтэ бусад актернууд наадаһан байгаа. «Востокфильмын» буулгабариин талмай дээрэ актернууд горитойхон һургуули гараһан юм.

Урда тээнь нилээн олон фильм табиһаншье һаа, «Бурханай боди сада» соо национальна театрай актёрнуудтай тэрэ анха түрүүнээ ушараа. Имагтал энэ фильмын һүүлээр национальна кинематограф тээшэ нюураа сэхэ эрьеэһэн намтартай. Олон жэлэй тур-

«БУРЯАД ОРОН-86» гэһэн фотоконкурсдо ерэһэн зураг. Р-Н. БАЗАРОВ. «Байгал далайн эрьедэ».

ХОБДОГ ЛАМА

ТҮБЭД ОНТОХОНУУДҺАА

Нэгэтэ ойн соорхойдо Шандаган, Шоно, Үнэгэн, Баабгай дүрбэн уулзашаба гэхэ. Дүхэриглэжэ һуугаад, һонин һорьмойгоо хэлсэбэ. Тиигэжэ һуутараа дуган тээшээ бүншэжэ ябаһан ламые харажархиба.

Юрэдөө, ламанар гээшэмнай хорхойдо хорогүй, хоор заяандаа нүгэлгүй, хирэгүй сагаан сэдьхэлтэй юм гэлсэгшэ,— гэжэ Шандаган бодолгото болонгёоор хэлэбэ. — Тээд тэрэ хэр үнэн хаб? Тэрү-у ябагша ламые шалгаад үзэхэмнай гү?

— Үзэхэл байгаа,— гэжэ Баабгай хэрхирбэ. — тээд хайшан гэхэ зомбибди?

— Һанааб! — гэжэ Шандаган баяртайгаар дуугараад, нүхэдтээ һанаһанаа зүбшэбэ.

Тиигэхэ хирэдэнь лама харгыгаар яаралгүйхэн мааяргажа, тархяашье үргэнгүй, маанияа гүбэржэ ябаба ха. Нюргандаа эдеэ хоолтой тулам үргэлһэн, гартаа угалза хээгээр гоёогдоһон олбог баринхай, бүншэнэ.

Гэнтэ лама харгые хүндэлэн һунашоод хэбтэһэн үнэгэ харажархиба. Үхэшэһэн хэбэртэй аад, папагар зеолэн һүүлэйнь үзүүр лэ үлэ мэдэг шэшэрхэдэжэ байба. Ламашье һаа, мэгнайгаа хаха баярлаба. «Юун гэһэн олзо гээшэб! Ангуушад энээниеш шархатуулаа юм байна. Хүдэлжэ шададахая болёод хэбтэнэл. Оһоошдаа, энээхэниие эндэнь тоншожорхёод, арһыень үнэтэйгөөр худалдахаб,— гэжэ гэгээн санаартан олзуурхаба. Олбогоо харгын захада орхижэрхёод, үнэгэн тээшэ даб гэбэ. Тэрэнь ламые дүтэлүүлээд, хойто хоёр хүлөө һольбуулһаар, тэрьедэхэеэ забдаба.

«Үгыхэн даа! Намһаа холо ошохогүйш!» — гэжэ лама шуухираад, нюрганайнгаа тулам абажа газарта хаяад, үнэгэнэй хойноһоо гүйшэбэ. Амидатараа гүйгөөд, тэрлигээ хуулажа хаяба. Шара мэхэшэн хүсэгдэхэ юм бэшэ. Үнэгэн гэнтэ хажуу тээшээ халба һүрэжэ, үдхэн ногоон руу шургашана. Тээ саана ошоод, аргаяа барагдаһан янзатайгаар, газарта хэбтэшэбэ.

Лама бүгтэлзэн, энээгүүр тэрээгүүр хараашалжа байгаа гал шара үнэгэнэй үдхэн ногоон соо хороод хэбтэхые обзоржэрхибо. «Одоошье намһаа мултархала болибош» — гэжэ аахилһаар, гуталаа тайлаба. Харгын захада тэрэнээ орхижэрхёод, лама хүл нюсэгөөр маряана.

Үнэгые һүүлһээнь шүүрэбэб гэхэтэйнь адли, тэрэнь «эмидыржэ», ой руу харайшаба. Лама гайхаһандаа нюдээ бэлтылгэшоод, гараараа дэмы агаар һабардан үлэшэбэ ха. Тээд яахаб — үнэгэндэ харатайгаар мэхэлүүлһэн лама харгыда гараба. Тээд сабхинь үгы.

— Иихэдээ юун боложо байна гээшэб! — гэжэ мэгдэһэн лама тэрлигээ, туламаа, олбогоо бэдэржэ оробо. Тээд тэдэньшье үгы байба.

Лама ехээр сошобо.

«Ай даа, ада шудхэр намайе гасаалба ха юм. Юумыемни тэрэл абза. Эндэһээ түргэн холо болохо юм байна»— гэжэ шэбшээд, иишэ тиишээ аймхайгаар хараашалһаар дуган тээшээ гүйшэбэ ха.

Тээд ямар шудхэр байхань һэм — ламын Үнэгые эрьеулхэ һамбаанда Шоно Баабгай хоёр зоориень суглуулжа абашоо ха юм. Олбог дээрэ олзо туламаа нээжэ, амитад садатараа эдеэлбэ.

— «Газарһаа шара мүнгэ абахам гэжэ ябаһаар үбэрһөө туулмагтай мүнгэеэ унагааба»,— гэжэ оньһон үгэ дэмы хэлэгдэдэггүй юм байна даа,— гэжэ Шандаган хомхой ламые шоо үзэнгэр хэлээ һэн гэхэ.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА ород хэлэнһээ оршуулба.

КРОССВОРД

Хажуу тээшээ: 4. Үгын эхин үеын аялганиие дахуулжа бэшэхэ ёһо. 7. Д-Р. Батожабайн «Багшашни хэн бэ?» гэжэ повестиин герой. 10. Ж. Балданжабоной «Бүргэд» гэжэ повесть соо баяшуулай түлөөлэгшэ. 11. «Һара» гэһэн удхатай түбэд нэрэ. 16. Үльгэршэн А. Тороевой түрэһэн нютаг. 17. Ц-Ж. Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэжэ романай гол герой. 18. Хадада хатаһан шудхэр, харанхы һүни гэтэһэн шудхэр (таабари). 19. Д. Мадасоной «Лирикэ» гэжэ номһоо уянгата шүлэг. 20. Хэлэнэй узуурай ба хэлэнэй үзүүрэй аялганудай нэгэ үгэ соо бэшэгдэдэггүй ёһо. 22. Б. Мунгоновой «Харьялан урдаа Хёлгомнай» гэжэ роман соо зураглагдаһан нютагай нэрэ. 23. Буряад поэзиин эхи табигшадай нэгэн. 24. А. Ангархаевай повесть. 27. Забайкалидахи түүхэтэ-географическа область 28. Эртэ урдын ба дундадахи зуун жэлэй Энэдхэг ороной литературна хэлэн. 31. Литературна уран һайханай арга. 32. Үргэлдэ гэжэ жэжэхэнээр хэрэгдэһэн адуунай гү, али хонинои элдэб хубинуудай мяхан.

Дээрэһээ доошоо: 1. Г. Чимитовэй басни. 2. Уран зохёолшо Ж. Тумуновай түрэһэн нютаг. 3. А. Бадаевай үе сагайнгаа үндэр һайхан удхата үйлэ хэрэгүүд тухай шүлэг. 5. Д. Жалсараевай шүлэг. 6. Уран зохёолой жанр. 8. Ц. Шагжинай рассказ соохи Верка басаганай ара нэрэ. 9. Литературна уран һайханай арга. 12. «Эсэгынгээ түлөө!» — гээд Дэлгэр Табхаевай духые шагаагаад, шабхаяа дараба. (автор). 13. Ш. Нимбуевай эхин һургуулиин үхибүүдтэ зорюулһан шүлэг. 14. Поэт, арадай аман зохёол суглуулагша. 15. Б. Базароной басниин герой. 21. Шара дунгүйн басагад шал балай хэлэтэй, шара торгон эльгэбшэтэй, шабар элдэхэ ажалтай (таабари). 25. Наука (синоним). 26. Ц. Галановай ном. 29. Боо мүргэлтэнэй ёһололгын хатар наадан. 30. Захааминай райондохи нютаг.

Ажаглалта: таабаринуудые тааха, авторые нэрлэхэ.

Л. ГОМБОЕВ зохёобо.

ЗУНАЙ ЗУЛГЫ ТААБАРИН

Оронгойн оёорто һогоон
һуняагаа,
Огторгойн оройдо буга
донгодоо
(Хүхын донгодохо, ногооной ургаха).

Урда газарта түрхэмтэйб,
Хойто газарта хадамтайб,
Баргажан дээгүүр харгытайб
(Наран, һолонго).

Гээ тэндэ түүжэ байна,
Тэрэ газарта буужа байна,
Адуунай дуун дуулдажа байна,
Атар ногоон гэшхүүлжэ байна.
(Зуһаланда нүүхэ).

Тоодог тонгос гээ,
Толиин үзүүр ялагас гээ,
(Хажуураар үбһэ сабшаха).

Мүнхын хүүгэд
Мүнгэн һиихээ даажа ядаба
(Ногооной шүүдэрэй дуһал).

Мянга мянгаараа мянгалзаа,
Мянга түмөөрөө сагсалзаа.
(Ургажа байһан таряан).

Минаагай үзүүртэ мяхан,
Шүбэгын үзүүртэ шүлэн.
(Зэдэгэнэ, шүүдэр).

Газар доогуур нютагтай,
Ганжин хайбын нэрэтэй,

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — суглуулбари. «Нэрэ хүндын хэрэг» — Ю. Коркиной репортаж. «Оролдохобди» — Н. Дегтяревой корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Эдэ таараагүй хүнүүд» — Л. Лев-

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—«Бэлалайкын абяан зэдэлнэ». 10.10—«Дымка»—уран һайханай фильм. 11.20 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 11.55 —Баримтата фильм. 12.20 — Шэнэ һонин. (12.25 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.45 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — Коми АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин концерт. 17.25—«Ород хэлэн». 17.55 — «Тайна Карпатского замка» — уран һайханай фильм. (Чехословаки). 19.15—Спортын үһанай зүйлнүүдээр дэлхэйн чемпионат. 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйн дээрэ». Улаан-Үдэ. 20.00—«Хүдөөгэй хүнүүдэй ажал хэрэгүүд» (буряадаар). 20.15—«Байгал»—мэдээсэлэй программа. Москва. 20.45 —«Хүгжэм ба бидэ»—Хүгжэмэй-публистическэ дамжуулга. 22.00—Время. 22.35 — «Рецепт ее молодости»—уран һайханай фильм. 00.05—Р. Щедрин. «Хүхюун частушканууд». 00.15 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.30 — Спортын үһанай зүйлнүүдээр дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Закаменск—34.33, п. Кырен—91-7-18, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина Н-03599. Заказ № 194. Индекс 046